

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomiky

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

**Dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství
v Jihočeském kraji**

Vedoucí diplomové práce
Ing. Tomáš Volek, Ph.D.

Autor
Milada Vacušková

2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění, materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury a pod odborným vedením svého vedoucího diplomové práce.

V Českých Budějovicích dne 29. 3. 2008

Milada Vacušková

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat vedoucímu diplomové práce panu Ing. Tomáši Volkovi, Ph.D. za odborné a metodické vedení, za náměty a připomínky, kterých jsem využila při zpracování své diplomové práce.

Děkuji také řediteli regionálního odboru Státního zemědělského intervenčního fondu v Českých Budějovicích, panu Ing. Jiřímu Chmelovi, za poskytnuté informace a údaje, které jsem v diplomové práci použila.

Obsah

1	ÚVOD	6
2	LITERÁRNÍ REŠERŠE	7
2.1	VÝVOJ AGRÁRNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE	7
2.2	AGRÁRNĚ POLITICKÝ RÁMEC PRO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR V PROSTŘEDÍ EU.....	11
2.2.1	<i>Hlavní cíle sledované reformou SZP.....</i>	<i>11</i>
2.2.2	<i>Podpory.....</i>	<i>12</i>
3	CÍL A METODIKA	23
4	PRAKTICKÁ ČÁST.....	24
4.1	OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA JIHOČESKÉHO KRAJE.....	24
4.2	ZEMĚDĚLSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI.....	31
4.2.1	<i>Rostlinná výroba</i>	<i>37</i>
4.2.2	<i>Živočišná výroba</i>	<i>41</i>
4.2.3	<i>SWOT analýza kraje pro oblast zemědělství a rozvoj venkova.....</i>	<i>43</i>
4.3	ANALÝZA VYUŽÍVÁNÍ DOTACÍ ZEMĚDĚLSKÝMI PODNIKATELI V JIHOČESKÉM KRAJI	46
4.3.1	<i>Horizontální plán rozvoje venkova.....</i>	<i>47</i>
4.3.2	<i>Přímé platby</i>	<i>58</i>
4.3.3	<i>Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP RVMZ).....</i>	<i>61</i>
4.4	POSOUZENÍ VLIVU DOTACÍ NA PŘÍJMY V ZEMĚDĚLSTVÍ	66
4.4.1	<i>Vliv HRDP na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji</i>	<i>69</i>
4.4.2	<i>Vliv OP RVMZ na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji</i>	<i>70</i>
4.4.3	<i>Vliv Přímých plateb na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji</i>	<i>71</i>
4.5	DOPORUČENÍ NA ZAMĚŘENÍ BUDOUCÍ DOTAČNÍ POLITIKY	73
5	ZÁVĚR.....	77
6	SUMMARY.....	79
7	SEZNAM LITERATURY	80
8	PŘÍLOHY	82

1 Úvod

Vstup České republiky do Evropské unie se dotkl agrárního sektoru nejvíce ze všech oblastí národního hospodářství. Vstupu předcházela náročná příprava, která měla zajistit bezproblémový přechod na unijní legislativu, ale také na odlišný systém vyplácení dotací.

Vstupem do EU byly položeny základy novodobé historie českého zemědělství. Zemědělství, které rozšiřuje svou primární úlohu producenta potravin o nové funkce, mnohem více orientované na venkov jako celek, krajinu, na péči o vodní zdroje a lesy. Struktura finančních toků do zemědělství se bude postupně měnit na podporu neprodukčních činností, na podporu a rozvoj venkova, života na venkově a na obnovu budování infrastruktury. Podpora produkce ustoupí podpoře krajino tvorby.

Přestože je celosvětovým trendem stále větší koncentrace výrobních celků, je zcela zřejmé, že v agrárním a zpracovatelském sektoru budou mít své nezastupitelné místo a úlohu i malé a střední podniky. Na jedné straně například jako hospodáři v extenzivních podmínkách kam nemůže velká technika, na straně druhé jako výrobci regionálních produktů a specialit.

Prioritou zůstává zvyšování konkurenceschopnosti zemědělské prvovýroby a potravinářského průmyslu se zachováním přiměřené zaměstnanosti a zlepšení životní úrovně jak v těchto odvětvích, tak celého venkova. Ruku v ruce s tím jdou opatření k omezení rizikosti podnikání v sektoru, udržení potřebného rozměru prvovýroby a zpracovatelských podniků. Dalším cílem budoucí agrární politiky je zlepšování kvality podzemních i povrchových vod, zvyšování biologické rozmanitosti, posílení pestrosti, bohatosti a větší péče o prostředí jako životního prostoru pro člověka, zvěř i rostliny.

Velkou perspektivu před sebou má ekologické zemědělství a celoevropský předpoklad pro jeho další dynamický rozvoj. Velký důraz je zaměřen na rekreační význam krajiny, lesa a vodních ploch.

2 Literární rešerše

2.1 Vývoj agrární politiky v České Republice

- **Vývoj zemědělství do 2. světové války**

Dle Bečvářové [1] byl vývoj agrární politiky v našich zemích až do vzniku samostatného Československa v r. 1918 identický s vývojem zemí západní Evropy. České země, Morava a Slezsko patřily mezi průmyslově i zemědělsky nejrozvinutější země svazku Rakousko-Uherska. Zemědělství v této etapě bylo možné charakterizovat jako vyspělou zemědělskou malovýrobu.

Po první světové válce jedním z prvních hospodářsko-politických opatření, kterými se nová československá vláda projevila ve vztahu k agrárnímu sektoru, bylo vyhlášení pozemkové reformy v dubnu 1919 (tzv. záborový zákon).

Cílem bylo omezit velké pozemkové vlastnictví cizí šlechty, velkých českých pozemkových vlastníků a církve. Na druhé straně posílit selská a rolnická hospodářství, která by byla schopna rozvíjet zemědělskou výrobu na moderních principech.

S určitým zpožděním se však i v tomto odvětví odrazila světová hospodářská krize, která se projevila poklesem cen zemědělských výrobků až o jednu třetinu. Nejvíce byly postiženy podniky mezi 2 až 20 ha, následovaly nucené dražby těchto podniků. Krize si dále vyžádala zvýšení jiné formy státních zásahů do agrárního sektoru – ty si vyžádaly vyšší centralizaci a integraci v agrárním sektoru. Nedílnou součástí tvořila družstva .

- **Období okupace**

Po obsazení našeho území s zřízením Protektorátu Čechy a Morava v r. 1939 byla agrární politika plně podřízena systému direktivně řízeného hospodářství, tak jak již byl uplatňován v Německu. To znamenalo:

- uplatnění systému povinných dodávek do centrálních skladů, kdy osevní plocha a povinné dodávky byly rozepisovány na jednotlivá zemědělská hospodářství,
- regulaci výroby a zákaz volného prodeje výrobků,
- monopolizaci výkupu s pevnými cenami,
- centrální distribuci výrobních prostředků.

Výroba a oběh v zemědělství byly řízeny komoditně, prostřednictvím osmi povinných tržních „Českomoravských svazů“ prohospodaření s různými zemědělskými výrobky.

- **Poválečná obnova zemědělství a pozemkové reformy po roce 1945**

Základní směry vycházely z Košického vládního programu, formulovaného v dubna 1945. Dle Bečvářové [1] obsahoval:

- konfiskaci majetku fašistů, zrádců a kolaborantů (realizováno jako první etapa poválečné pozemkové reformy 1945 – 1947).
- provedení pozemkové reformy (druhá a třetí etapa poválečné pozemkové reformy). V druhé etapě se jednalo o revizi úpravy pozemkového vlastnictví podle původního zákona z roku 1919. Další opatření agrární politiky v této etapě odstartoval „Hradecký program“ vyhlášený v dubnu 1947. Byl zde formulován návrh zákona o „nové“ pozemkové reformě (tj. třetí etapě poválečné pozemkové reformy), jejíž realizace výrazně nepomohla kolektivizaci našeho zemědělství po roce 1948.

- **Období kolektivizace zemědělství (1949 – 1960)**

Na základě třetí etapy poválečné pozemkové reformy byla bez ohledu na výměru zabrána státem veškerá půda, na které vlastníci nehosподаří (tj. i pronajatá půda), nebo půda, která byla ve vlastnictví právnických osob. Kromě toho byla zabrána veškerá půda ve vlastnictví zemědělce a jeho rodinných příslušníků, která přesáhla 50 ha. 57 % půdy bylo přiděleno státním statkům. Veškerá lesní půda přešla do Státních lesů.

Po únoru 1949 – druhá etapa znárodnování která se týkala především malých soukromých podniků, drobných řemeslníků a živnostníků.

Na základě zákona č. 69/1949 SB. „o Jednotných zemědělských družstvech“ došlo ke sloučení resp. sjednocení různých forem zemědělských družstev podle závazných Vzorových stanov na JZD Iaž IV.

Od roku 1953 zaveden systém dodávek zemědělských výrobků, založený na principu pevné dodávkové normy z jednotky plochy zemědělské půdy, byly zavedeny dvojí ceny – výkupní (za povinné dodávky státu) a nákupní (podstatně vyšší) za dodávky nad tuto

povinnost. Normy dodávek byly diferencovány podle velikosti podniků a podle přírodních a ekonomických podmínek. Po roce 1955 na našem území hospodařilo 10816 JZD na 67 % zemědělské půdy a 365 státní statků, které obhospodařovaly 20,3% zemědělské půdy.

- **Vývoj v letech 1967 – 1989**

Vývoj v tomto období byl postaven na koncepci relativně samostatné soustavy plánovitého řízení zemědělství. Jejím prostřednictvím musely být realizovány dva vnitřně rozporné cíle:

- 1) zajistit plnou soběstačnost ve výrobě potravin mírného pásma
- 2) zachovat nízkou hladinu maloobchodních cen potravin.

1. ledna 1967 bylo rozhodnuto o odlišné konstrukci cen placených zemědělcům v porovnání s ostatními odvětvími národního hospodářství. V zemědělství se staly základem centrálně stanovené jednotné nákupní ceny. Byly tvořeny tak, že vycházely z nákladů v průměrných podmínkách výroby a reagovaly pouze na část (cca 80 %) společensky uznaných nákladů na výrobu zemědělských produktů. Zbývající část úhrady byla poskytována diferencovaně prostřednictvím systému dotací. V průběhu 20 let bylo v systému ekonomických nástrojů využito těchto forem dotací:

- 1) dotace doplňující nákupní ceny v horších přírodních podmínkách („podpora cen“) – reagovaly na úroveň pevných nákupních cen, a vyrovnávaly rozdíly v úhradě objektivně vyšších nákladů výroby v horších přírodních podmínkách, které nákupní cena nezohledňovala. Jednalo se o tzv. diferenciální příplatky (podle kvality obhospodařované půdy)
- 2) příplatky a prémie k nákupním cenám
- 3) dotace k cenám při prodeji resp. nákupu zemědělských produktů
- 4) dotace do důchodu zemědělských podniků
- 5) podpora důchodu formou daňových úlev
- 6) dotace maloobchodních cen ve formě záporné daně z obrátu

- **Vývoj zemědělství po roce 1989**

V průběhu devadesátých let prošla česká agrární politika, která byla koncipována na podstatně liberálnějších principech než společná zemědělská politika EU, v zásadě čtyřmi vývojovými etapami, které lze charakterizovat dle Bečvářové [1] takto:

- Startovací etapa (1989 – 1991) - V této etapě vrcholí restituční procesy, kdy je v rámci hospodářské politiky státu přímými investičními dotacemi podporováno zakládání nových podniků, zejména menších rodinných farem. Jsou založeny základní liberalizační trendy, odvíjejí se od zrušení záporné daně z obrátu u potravin cenové liberalizace, devalvace a vnitřní směnitelnosti koruny. Celková úroveň podpor prostřednictvím dotační a daňové politiky zůstala prakticky na předreformní úrovni.
- Liberální etapa (1992 – 1994) – zabývá se odstranění transformačních polštářů a radikálním zrušení všech přímých podpor do důchodu zemědělců. Politika byla soustředěna na likvidaci mimořádně vysokých přebytků zemědělské produkce. Vytvořen fond tržní regulace. Pro zakládání nových podniků typu rodinných hospodářství byly poskytovány bezúročné půjčky.
- Rozvojová a sociálně stabilizační etapa (1994 – 1997) – Význam státních zásahů do trhu a cen klesá. Roste význam podpor zemědělství nezasahujících do agrárního trhu. Podpora modernizace a do určité míry i restrukturalizace prvovýroby se téměř výhradně realizuje prostřednictvím PGRLF působícího od roku 1994. V méně příznivých agroekologických podmínkách byly zavedeny přímé platby za tzv. udržování krajiny v kulturním stavu. Tento přístup vrcholí v systému kompenzačních plateb a podpor celoplošně zaváděný od roku 1998. V této době dochází k privatizaci státního zemědělského majetku (bez půdy)
- Před vstupní etapa, která byla zahájena po roce 1997 – souvisí s přípravou ČR na vstup do EU. Dle Konceptu resortní politiky ministerstva zemědělství před vstupu do EU byly vymezeny dvě etapy přípravy vstupu: Etapa Revitalizace pro období 1999 – 1991 etapa Adaptace, vztahující se k období po roce 2001 až do vstupu do EU.

Pro etapu Revitalizace byly vymezeny tyto základní cíle:

- dořešení vnitřních vývojových problémů agrárního sektoru
- eliminace překážek dalšího vývoje

- stabilizace sektoru před jeho přizpůsobováním podmínkám EU
- institucionální příprava na vstup do EU

Cílem etapy Adaptace bylo:

- dosažení konkurenceschopnosti sektoru a zlepšení efektivity výroby
- zajištění dostatečné výnosnosti kapitálu v zemědělství
- vytvoření předpokladů k zajištění přiměřených spotřebitelských cen potravin s vysokými kvalitativními parametry,
- environmentální funkce zemědělství,
- diverzifikace činnosti zemědělských podniků.

2.2 Agrárně politický rámec pro zemědělství ČR v prostředí EU

Dle Koncepce agrární politiky ČR, MZe [3] základní podmínky ČR v prostředí EU v oblasti zemědělství vycházejí z přístupové smlouvy mezi ČR a EU podepsané v Aténách v dubnu 2003 a z definitivní verze reformy SZP z října 2003 odsouhlasené summitem EU v červnu 2003.

2.2.1 Hlavní cíle sledované reformou SZP

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství,
- rozvoj tržně orientovaného, udržitelného zemědělství zavedením sdružené, od produkce oddělené platby na farmu, tj. přesunem podpor od výrobců k výrobcům.
- posílení rozvoje venkova modulací podpor,
- zlepšení bezpečnosti a kvality potravin, pohody zvířat a vztahu zemědělství k životnímu prostředí.

Dle Koncepce agrární politiky ČR, MZe [3] je ve vztahu k SZP nutno z časového hlediska pro koncepci zemědělské politiky ČR po vstupu rozlišovat 3 období:

- 1) Vstupní období 2004-2006, ve kterém ČR uplatňovala zjednodušený systém přímých plateb (SAPS) včetně podílu kompenzací v sektoru mléka za snížení intervenčních cen, s možností doplňujících národních přímých plateb (CNDP) a s uplatněním Zásad správné zemědělské praxe, jejichž dodržování je podmínkou poskytování přímých plateb.

- 2) Přizpůsobovací období 2007-2010, (rok předpokládaného reálného vyrovnání úrovně přímých plateb v ČR s EU-15), ve kterém musí ČR transformovat systém přímých plateb z předchozího období na reformní systém SPS založený na regionální implementaci (regionální implementace předpokládá rozdělení národní obálky mezi regiony které se vymezí ČR podle výrobní struktury s přihlédnutím k úrovni podpor 2004-2006 nebo v předvstupním období a s možností poskytování dodatečných podpor pro řešení specifických sektorových problémů z povinné národní rezervy), s možností nepovinně uplatňovat komplexní křížové podmínky (cross compliance) poskytování přímých plateb (již od roku 2005) při respektování dohodnutých přechodných období pro povinné části acquis (pro ČR jde zejména o tzv. nitrátovou směrnici či o směrnici ke klecovým chovům nosnic s odkladem jejich úplného naplňování po roce 2009) a s uplatňováním dobrovolného systému zemědělského poradenství.

- 3) Období 2011-2013, tj. období reálného vyrovnání úrovně přímých plateb ČR s EU-15, ve kterém bude uplatňován systém SPS z předchozího období, avšak při působení povinného cross compliance a modulace podpor. Systém zemědělského poradenství zůstává nepovinný.

2.2.2 Podpory

V současné době se Česká republika nachází v etapě přizpůsobovacího období (2007 – 2013), kdy by podle Koncepce agrární politiky, Mze [3] mělo dojít k implementaci opatření, z nichž větší část bude výzkumně a analyticky připravena v etapě vstupní tak, aby byly s větším důrazem nastartovány žádoucí změny v agrárním sektoru ČR, které budou probíhat i za horizontem roku 2013.

Za předpokladu, že úroveň navýšení přímých podpor z národních zdrojů zůstane nominálně i pro roce 2006 v roční výši 5,2 mld. Kč, dojde k souběhu úrovně přímých podpor stávajících zemí EU a ČR již v roce 2009. Do doby souběhu přímých podpor budou opatření reformy SZP modifikována v souladu s přístupovou smlouvou a s definitivním zněním této reformy (říjen 2003). Od roku 2007 bude zjednodušený systém přímých plateb (SAPS) transformován na systém plateb oddělených od produkce (SPS) podle minimálních požadavků a možností řešení reformované SZP. Nadále budou působit podmínky poskytování přímých

plateb podle aktualizovaných zásad správné zemědělské praxe, resp. dobrovolně přijatých zásad cross compliance.

Za předpokladu nominálně přibližně stejných ročních objemů podpor HRDP, OP zemědělství a národních podpor jako v roce 2006, je prostor pro zemědělskou politiku ČR vymezen zvoleným způsobem oddělení přímých plateb od produkce a především orientací strukturálních a národních podpor. V rámci HRDP jde o posílení důrazu na vztah zemědělství k vodní složce životního prostředí, v rámci OP zemědělství jde o větší důraz na investice do zlepšování pohody zvířat a do rozvoje venkova, včetně diverzifikace zemědělských podniků do nezemědělských činností (turistika, řemesla apod.)

Celkové podpory se v tomto období zvýší o pětinu, z toho přímé platby o téměř 50 %. Na celkové částce 36,4 mld Kč se pilíř I (*Podpora příjmů zemědělců a snižování rizikovosti zemědělské výroby*) podílí 70 %, pilíř II (*Podpora ochrany životního prostředí*) asi 10 %, pilíř III (*Podpora restrukturalizace podniků agrárního sektoru a rozvoje venkova*) 15 % a pilíř IV (*Podpora obecných služeb pro agrární sektor*) 5%. Z hlediska zdrojů podpor připadá 65 % na zdroje EU a 35 % na národní zdroje.

2.2.2.1 Přímé platby

Cross-compliance (křížová shoda či křížová kontrola), je dle Mze [2] v podstatě ucelený soubor definovaných zákonných požadavků na hospodaření v zemědělství a s ním spojený systém kontrol, tedy o jakousi podmíněnost plateb.

Dle Mze [2] je cílem reformy společné zemědělské politiky z roku 2003 oddělení finančních podpor poskytovaných zemědělským podnikatelům od produkce (tzv. decoupling). Na rozdíl od minulého období, kdy byla podpora vázána na objem výroby a druh komodity, se nynější dotace vztahuje na plochu obhospodařované půdy. Tím dochází ke snížení produkce, která byla v přímé vazbě na dotace často příliš vysoká. Takový způsob hospodaření by však mohl vést k některým nepříznivým jevům, jako je například zanedbávání obhospodařování zemědělské půdy a údržby krajiny. Proto EU vymezila zákonné požadavky na hospodaření a pravidla dobrých zemědělských a environmentálních podmínek (GAEC). Jejich respektování se stalo jednou z podmínek výplaty přímých plateb zemědělcům.

Bude-li tedy farmářům ponechána možnost volně vyrábět, bude třeba od nich vyžadovat dodržování podmínek nazývaných *Cross-Compliance* (CC). Do praxe musí být nově uvedeno celkem 19 legislativních předpisů. Vybrané články jednotlivých směrnic a nařízení řeší především ochranu vod a ovzduší, ochranu zvířat (*welfare*), veřejné zdraví a zdraví zvířat a rostlin, optimalizaci hospodaření zemědělských podniků a ekologické zemědělství. Ministerstvo zemědělství při zavádění CC spolupracuje s Ministerstvem životního prostředí.

Česká republika od data vstupu do EU uplatňuje jednotný systém platby na plochu (*SAPS – Single Area Payment Scheme*) – zjednodušenou formu výplaty přímých plateb. Implementace CC je podmíněna zavedením tzv. jednotné platby na podnik (*SPS – Single Payment Scheme*), kterou již aplikují členské země patnáctky, a na něž se nové členské státy včetně ČR teprve připravují. Systém CC bude využíván nejen pro oblast přímých plateb, ale také pro vyplácení podpor v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD).

Přechod ze SAPS na SPS představuje poměrně náročný proces, a proto je při implementaci CC zvažována cesta pozvolné změny ve dvou etapách. V roce 2007 bude vyžadováno plnění šesti standardů a v roce 2008 plnění dalších třinácti standardů. Konečným termínem pro zavedení SPS je 1. leden 2009, vyjma Slovinska a Malty, které jako jediné z nových členských zemí již SPS aplikují.

Je důležité, aby si zemědělci na SPS a dodržování všech pravidel dobře zvykli, neboť dojde-li k porušení podmínek, bude farmář sankcionován. Kontrolu Ministerstvo zemědělství deleguje podle příslušné legislativy na pověřené organizace. Ty budou výsledky kontrol CC hlásit Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu (akreditované Platební agentuře) odpovědnému za vyplácení dotací. Výsledky kontrol poslouží jako podklad při přiznání nároku na přímé platby. V případě zjištění nesrovnalostí bude následně uplatňováno snížení přímých plateb.

Co tedy zemědělci i společnost získají zavedením CC? Plnění CC zajistí našemu zemědělství podmínky pro další rozvoj spočívající v racionálním využití přírodních zdrojů, péči o krajinu a životní prostředí. Všem podnikatelským subjektům umožní posílit své postavení a zajistí konkurenceschopnost. Cílem nové politiky SZP je výrazné zohlednění

spotřebitele a daňových poplatníků. Je třeba si ale zároveň uvědomit, že dotování zemědělského sektoru se společnosti vrací i jinou formou než jen produkcí zdravotně nezávadných a cenově dostupných potravin.

- **Zjednodušená platba na plochu (SAPS)**

Podstatou jednotné platby na plochu je, že se celkový finanční balík přímých plateb EU, vypočtený jako součet nárokovaných plateb pro příslušný rok na jednotlivé komodity, rozdělí na každý hektar oprávněné výměry zemědělské půdy, tedy na ornou půdu, travní porosty, vinice, chmelnice, ovocné sady, školky, zelinářské zahrady, jiné kultury.

- **Národní doplňkové platby (Top-Up)**

Národní doplňkové platby (Top-Up) jsou dle příručky pro žadatele [6] platby poskytované k jednotné platbě na plochu (SAPS), tyto platby jdou i na plodiny, které jinak nejsou přímými platbami podporovány. Snahou MZe je tímto minimalizovat nepříznivé dopady u některých komodit. Podporovány budou ty komodity, které se jeví jako nejvíce ohrožené, což jsou pro rok 2007:

- len na vlákno na zemědělské půdě
- chmel na zemědělské půdě
- chov skotu, ovcí, popřípadě koz (přežvýkavců)
- plodin (včetně množitelských porostů) na zemědělské půdě
- brambor pro výrobu bramborového škrobu na zemědělské půdě

Počínaje rokem 2007 bude platba udělována na základě referenčního období, nikoli jak tomu bylo doposud, na základě reálné produkce. Top-Up je poskytována Státním zemědělským intervenčním fondem formou finančních podpor.

- **Platby LFA a Natura 2000 na zemědělské půdě**

Platba pro LFA je poskytována pouze na kulturu travní porost obhospodařovanou v následujících oblastech:

- horské oblasti
- ostatní méně příznivé oblasti
- oblasti se specifickými omezeními

Platba v oblastech Natura 2000 se poskytuje pouze na travní porosty evidované v Evidenci, které se nacházejí na území:

- ptačích oblastí a zároveň na území 1. zóny národních parků nebo 1. zóny chráněných krajinných oblastí
- evropsky významných lokalit zařazených do národního seznamu a zároveň na území 1. zóny národních parků nebo 1. zóny chráněných krajinných oblastí.

• **Platby pro pěstování energetických plodin (EP)**

Žádost o poskytnutí platby pro pěstování energetických plodin je možné podat na plodiny primárně určené k produkci energetických výrobků. Platbu lze poskytnout pro jakoukoliv plodinu kromě plodin, které narušují funkci ekosystému a mohou způsobovat hospodářské škody. Ekonomická hodnota energetických produktů musí být vyšší než ekonomická hodnota všech ostatních produktů získaných při zpracování těchto plodin.

Energetickými produkty, získanými z plodin pěstovaných pro energetické účely, se rozumí tyto:

- bioetanol, bionafta, bioplyn, biometanol, biodimetyléter, bio-ETBE, bio-MTBE, syntetické uhlovodíky nebo směsi syntetických uhlovodíků vyrobené z biomasy, biovodík, čistý rostlinný olej
- elektrická a tepelná energie vyrobená z biomasy

• **Oddělené platby za cukr (SSP)**

Podmínkou oddělené platby za cukr je přiznání jednotné platby na plochu (SAPS) za rok 2007. Žadatel musel uzavřít pro hospodářský rok 2005/2006 smlouvu na dodávku cukrové řepy A a cukrové řepy B s výrobcem cukru, který má sídlo v ČR a který byl v hospodářském roce 2005/2006 držitelem individuální produkční kvóty cukru A a individuální produkční kvóty B.

2.2.2.2 EAFRD – Program rozvoje venkova

Dle Mze [5] je Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013 programový dokument připravený Ministerstvem zemědělství ČR ve spolupráci s partnerskými subjekty pro poskytování dotací na zemědělství a rozvoj venkova v letech 2007 – 2013. Dotace z PRV jsou spolufinancovány z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a ze státního rozpočtu.

Cílem programu rozvoje venkova je rozvoj venkovského prostoru formou trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření, zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a potravinářství. Program bude také podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti a posílit soudržnost obyvatel na venkově. Celkové poskytnuté veřejné finance (ze státního a evropského rozpočtu) mohou činit až 3,6 miliardy Euro za celé sedmileté období.

PRV se člení do čtyř základních os. Každá osa naplňuje některý z cílů PRV.

- **Osa I – zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví**

Opatření osy I:

- I.1.1 Modernizace zemědělských podniků
- I.1.2 Investice do lesů
- I.1.3 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům
- I.1.4 Pozemkové úpravy
- I.2.1 Seskupení producentů
- I.3.1 Další odborné vzdělávání a informační činnost
- I.3.2 Zahájení činnosti mladých zemědělců
- I.3.3 Předčasné ukončení zemědělské činnosti
- I.3.4 Využívání poradenských služeb

- **Osa II – zlepšování životního prostředí a krajiny**

Opatření osy II:

- II.1.1 Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby

poskytované v jiných znevýhodněných oblastech

II.1.2 Platby v rámci oblastí Natura 2000 na zemědělské půdě a Rámcové směrnice pro vodní politiku 2000/60/ES

II.1.3 Agroenvironmentální opatření

II.2.1 Zalesňování zemědělské půdy

II.2.2 Platby v rámci Natury 2000 v lesích

II.2.3 Lesnicko-environmentální platby

II.2.4 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů

- **Osa III – kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova**

Opatření osy III:

III.1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy

III.1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje

III.1.3 Podpora cestovního ruchu

III.2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby

III.2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova

III.3.1 Vzdělávání a informace

- **Osa IV – Leader**

Opatření osy IV:

IV.1.1 Místní akční skupina

IV.1.2 Realizace místní rozvojové strategie

IV.2.1 Realizace projektů spolupráce

2.2.2.2.1 VLIV PŘEDCHÁZEJÍCÍCH PROGRAMŮ A NÁVAZNOST OPATŘENÍ NA OPATŘENÍ Z PŘEDCHÁZEJÍCÍCH PROGRAMŮ

- 1) SAPARD – byl určený pro deset kandidátských zemí a napomáhal při řešení konkrétních úkolů při zavádění *acquis communautaire* vztahujícímu se ke SZP, strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově. Uzavírání smluv bylo ukončeno k 31. 12. 2003. Proplácení finančních závazků ze všech kol příjmů žádosti pokračovalo až do podzimu roku 2006.

- 2) Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství – umožňuje čerpání prostředků z fondů EU určených pro podporu zemědělství a to pro období 2004 až 2006. Celkem bude vyplaceno přibližně 250 mil. EUR. OP je zaměřen především na podporu investičních akcí realizovaných v zemědělství, zpracování potravinářských výrobků, lesním a vodním hospodářství, rybářství a při pozemkových úpravách. Cílem podpory je zajištění větší konkurenceschopnosti zemědělství prostřednictvím zvýšení produktivity práce, zvýšení přidané hodnoty a kvality zemědělských produktů, a tím i zvýšení příjmů v zemědělství. Snaží se odstranit negativní aspekty zemědělské produkce na životní prostředí, ochrana vod a půdy před znečištěním ze zemědělských zdrojů a příprava na metodu Leader. Při implementaci OP Zemědělství je plně využívána zkušenost s předvstupním programem SAPARD. Navázal v prioritě I. Podpora zemědělství a částečně v Prioritě II. Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělání.
- 3) Horizontální plán rozvoje venkova ČR – na období 2004 – 2006, je základní programový dokument schválený Evropskou komisí v květnu roku 2004 pro poskytování podpory českému zemědělství a venkovskému prostoru z prostředků EU, resp. Ze záruční sekce EZOZF. Celková finanční alokace přidělená na program HRDP je 678,5 mil. EUR, z toho 542,8 mil. EUR z EU. Prioritou HRDP je trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů. Cílem HRDP je podněcovat proces nahrazování starších zemědělců mladšími, k udržitelnému využití zemědělské půdy a ke stabilizaci venkovské populace apod.
- 4) Leader – přestože iniciativa LEADER+ Evropského společenství není v letech 2000 – 2006 pro ČR přístupná, začala se, vzhledem k důležitosti uplatňování tohoto principu v rozvoji venkova, ČR na aplikaci tohoto přístupu v dalším období (2007-2013) připravovat s předstihem, a již v průběhu uplynulých let vytvářela pro mikroregiony a postupně vznikající místní akční skupiny finanční i organizační podmínky pro rozvoj jejich činnosti a osvojování si potřebných schopností.

Metody Leader bylo využito v následujících programech:

a) Národní programy

- Program obnovy venkova
- Program LEADER ČR – ministerstvo zemědělství

b) Programy s podporou EU

- Předvstupní program SAPARD (2000-2006)

- Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství – podopatření

2.1.4 Rozvoj venkova (podopatření typu Leader plus)

Tabulka 1 - Návaznost opatření z předcházejících programových období

Název opatření PRV 2007 – 2013	Opatření/podopatření předcházejícího programu
Modernizace zemědělských podniků	1.1 Investice do zemědělského majetku (OP)
Investice do lesů	1.3 Lesní hospodářství (OP)
Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům	1.2. Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing (OP)
Pozemkové úpravy	2.1.1 Pozemkové úpravy (OP, SAPARD)
Seskupení producentů	Zakládání skupin výrobců (HRDP)
Odborné vzdělávání a informační činnost	2.2 Odborné vzdělávání (OP)
Zahájení činnosti mladých zemědělců	1.1.1 Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům (OP)
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	Předčasné ukončení zemědělské činnosti (HRDP)
Využívání poradenských služeb	Opatření je nové
Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech	Méně příznivé oblasti a oblasti s ekologickými omezeními (HRDP)
Platby v rámci Natury 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku 200/60/ES (WFD)	Opatření je nové
Agroenvironmentální opatření	Agro-environmentální opatření (HRDP)
Zalesňování zemědělské půdy	Lesnicetí (HRDP)
Platby v rámci Natury 2000 v lesích	Opatření je nové
Lesnicko-environmentální platby	Opatření je nové
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů	Opatření je nové
Diverzifikace činností nezemědělské povahy	Diverzifikace zemědělských aktivit (OP)
Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje	2.2 SAPARD
Podpora cestovního ruchu	2.2. SAPARD 2.1.5 Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství
Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby	2.1.a),b) SAPARD
Ochrana a rozvoj dědictví venkova	Opatření je nové
Vzdělávání a informace	Opatření je nové (částečně navazuje na 2.2 odborné vzdělávání – OP)
OSA IV LEADER	2.1.4. LEADER+ (OP), LEADER ČR

Zdroj: Mze – Program rozvoje venkova ČR na období 2007 - 2013

2.2.2.3 Národní dotace

Dle Koncepce agrární politiky [3] jsou podpůrné programy účelové programy sloužící k podpoře restrukturalizace a zvýšení konkurenceschopnosti českého agrárního sektoru.

ČR bude za podmínek, společných pro EU umožněno uplatňovat tzv. národní podpory. V úvahu připadají např. „zelená nafta“ či podpory PGRLF (minimálně podpory vyplývající ze smluv se zemědělskými podniky uzavřených v předvstupním období) či podpory tohoto fondu na nákup soukromé zemědělské půdy. Dále jde o specifické komoditní podpory a zejména o podpory tzv. obecných služeb – výzkumu, genetiky, vzdělávání, poradenství, propagace, informatiky atp. Každý druh podpor podléhá schválení Evropskou komisí a je po schválení zařazen do registru národních podpor EU.

- **Dotační programy**

- 1.D. Podpora včelařství

- 1.I. Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích a ve školkách

- 1.R. Podpora restrukturalizace ovocných sadů

- 1.S. Podpora komplexní sklizně máku setého

- 1.U. Podpora pěstování bylin pro energetické využití

- 2.A. Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hosp. zvířat

- 3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

- 8. Nákazový fond

- 9. Poradenství a vzdělávání

- 10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací

- 13. Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu

- 15. Podpora mimoprodukčních funkcí rybníků

- **Podpory z PGRLF**

PGRLF je dle internetového portálu PGRLF [11] jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva zemědělství. Hlavním předmětem podnikání PGRLF je subvencování části úroků z úvěrů a poskytování záruk na úvěry podnikatelských subjektů v oblasti zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a průmyslu zabývajících se zpracováním

produkce ze zemědělské výroby. kromě toho plní další úkoly podle potřeb ministerstva zemědělství. Programy PGRLF, a.s. jsou následující:

- Vyrovnání úrokového zatížení
 - program na vyrovnání vyšší úrokové sazby úvěrů do zemědělství oproti ostatním odvětvím národního hospodářství.
- Investiční programy:
 - programy na podporu nákupů půdy, investičních celků, strojů a zařízení zemědělských, odbytových a potravinářských firem. Účelem úvěrů mohou být jen ty investice, které nejsou přijatelné pro Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.
 - a) Zemědělec
 - b) Zpracovatel
 - c) Odbytová organizace
 - d) Hygiena
 - e) Půda
- Mladí
 - program na podporu mladých podnikatelů na rodinných farmách a to v kombinaci s titulem Zemědělec a Půda.
- Podpora pojištění
 - program je určen zemědělcům na úhradu nákladů spojených s pojištěním plodin i hospodářských zvířat pro případ nákazy a jiných hromadných škod. Cílem je zpřístupnění pojistné ochrany širokému okruhu zemědělců a tím dosažení vyššího zajištění proti rizikům, která zemědělskou prvovýrobu nejvíce ohrožují.

2.2.2.4 Operační program rybářství 2007 – 2013

Globálním cílem rybářství v České republice, který je v souladu s cíli Lisabonské a Göteborgské strategie, je udržení stávající produkce ryb v rybochovných zařízeních a úrovně zarybnění v rybářských revírech. Podmínkou splnění tohoto cíle je soulad s pravidly udržitelného rozvoje, přičemž je třeba vyváženě zohlednit environmentální, hospodářská a sociální hlediska. V tomto smyslu je součástí globálního cíle zachování současné úrovně zaměstnanosti v rámci odvětví.

3 Cíl a metodika

Cílem diplomové práce bylo posoudit dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji.

Pro úspěšné řešení úkolu v rámci výše uvedeného cíle bylo nezbytné zvolit metodiku, která umožní stručně a přehledně charakterizovat dotační tituly tak jak jsou uplatňovány v současné době v České republice a jak byly uplatňovány v předchozím programovém období 2004 – 2006, ale i celkový historický vývoj celého zemědělství až po současnost. Pro charakteristiku Jihočeského kraje a jeho zemědělství za roky 2004 - 2006 byla použita data z Českého statistického úřadu.

Pro analýzu dotačních příjmů byly vytyčeny tři základní typy podpor. A to Přímé platby, které tvoří pilíř poskytovaných finančních podpor a podpory z Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP). Třetím typem analyzovaných podpor jsou podpory z Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP RVMZ) - jako nejvýznamnějšího podpůrného programu zaměřeného na podporu zemědělské činnosti. Národní podpory – State aid a Tržní opatření nebyly při analýze brány v úvahu.

Pro vlastní analýzu dotačních příjmů v Jihočeském kraji bylo nezbytné vyhledat spolupráci Státního zemědělského intervenčního fondu v Českých Budějovicích, který poskytl potřebné informace o poskytnutých dotačních prostředcích z oblasti Přímých podpor, Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP) a Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství“ (OP RVMZ) za celé vstupní období, tedy za roky 2004 – 2006. Ze získaných dat pak zpracovat přehledný vývoj poskytnutých podpor v rámci jednotlivých programů, podprogramů popřípadě i titulů za sledované období, vyhodnotit jejich přínos pro zemědělství v Jihočeském kraji a doporučení na zaměření budoucí dotační politiky v dalších letech. Údaje pro zaměření budoucí dotační politiky v Jihočeském kraji byly čerpány z Bavorských dotačních programů, především z KULAP – A.

4 Praktická část

4.1 Obecná charakteristika Jihočeského kraje

- **Poloha, rozloha a území kraje**

Dle Českého statistického úřadu České Budějovice [9] je Jihočeský kraj dlouhodobě vnímán především jako zemědělská oblast s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Až v průběhu minulého století se zde rozvinul průmysl se zaměřením na zpracovatelské činnosti. Kraj představuje geograficky poměrně uzavřený celek, jehož jádro tvoří jihočeská kotlina. Na jihozápadě je obklopena Šumavou, na severozápadě výběžky Brd, na severu Středočeskou žulovou vrchovinou, na východě Českomoravskou vrchovinou a na jihovýchodě Novohradskými horami. V jihočeské kotlině se rozkládají 2 pánve, a to Českobudějovická a Třeboňská.

Podstatnou část hranice kraje tvoří státní hranice s Rakouskem a Spolkovou republikou Německo (v celkové délce 323 km), dále sousedí s kraji Plzeňským, Středočeským, krajem Vysočina a Jihomoravským krajem. Příhraniční charakter kraje poskytuje možnosti efektivní přeshraniční spolupráce ve výrobní oblasti i v oblasti služeb spolu s rozvojem cestovního ruchu, kde je využívána celková atraktivita kraje s méně narušenou přírodou a množstvím kulturních památek.

Rozlohou 10 057 km² představuje kraj 12,8 % z celé České republiky. Z tohoto území zaujímají třetinu lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 - 600 m, s čímž souvisejí poněkud drsnější klimatické podmínky. Nejvyšším bodem na území Jihočeského kraje je šumavský vrchol Plechý (1 378 m), naopak nejnižším místem (330 m) hladina Orlické přehrady v okrese Písek.

Území kraje náleží do povodí horní a střední Vltavy s přítoky Malší, Lužnicí, Otavou a mnohými dalšími. V minulosti zde bylo vybudováno přes 7 000 rybníků, jejichž celková výměra dnes představuje více než 30 tis. hektarů. Největšími nejen v kraji, ale i v České republice jsou rybníky Rožmberk s rozlohou 490 ha, Bezdrev se 450 ha a Horusický rybník se 415 ha. Kromě toho byla na území kraje vybudována velká vodní díla: Lipno (se 4 870 ha největší vodní plocha v České republice), Orlick s rozsáhlými rekreačními oblastmi a Římov,

který zásobuje pitnou vodou značnou část kraje. V souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Temelín byla vybudována vodní nádrž Hněvkovice.

Jihočeský kraj není územím bohatým na suroviny, zejména zde nejsou téměř žádné zdroje energetických surovin. Významným přírodním bohatstvím jsou však rozsáhlé lesy, zejména na Šumavě a v Novohradských horách. Jedná se především o lesy jehličnaté, smrkové a borové. Největší surovinové bohatství tvoří ložiska písků a štěrkopísků, cihlářské hlíny, kameniva a sklářských písků. Z ostatních surovin je nejvýznamnější rašelina a v některých lokalitách také vápenec, křemelina a grafit.

I když lze životní prostředí kraje v rámci České republiky charakterizovat jako méně poškozené a zatížení emisemi se postupně snižuje, je zde řada zdrojů znečištění, hlavně v zemědělství a průmyslu. Přesto jsou lesní porosty ze čtyř pětin hodnoceny jako bez poškození, zbývající část jako mírně poškozené. Příznivým jevem je poměrně čisté ovzduší, jedno z nejčistších v celé republice.

Území kraje mělo vždy spíše charakter rekreační než průmyslově vyspělé oblasti. Snaha o zachování přírodního prostředí se odrazila ve zřízení Národního parku Šumava (rozloha 685 km², z toho 340 km² náleží do Jihočeského kraje), chráněných krajinných oblastí Šumava (rozloha 945 km², z toho 728 km² se rozkládá na území Jihočeského kraje), Třeboňsko (700 km²) a Blanský les (212 km²). V kraji se nachází asi 300 maloplošných chráněných území a řada chráněných přírodních výtvorů. Celkem je chráněno asi 20 % území kraje.

Městskými památkovými rezervacemi jsou historická centra měst České Budějovice, Český Krumlov (zařazeno mezi památky UNESCO), Jindřichův Hradec, Prachatice, Slavonice, Tábor a Třeboň. Kromě toho je v kraji celá řada historických pamětihodností, například zámky Hluboká nad Vltavou, Český Krumlov, Orlík, Blatná, Červená Lhota a hrad Zvíkov. Významná je též lidová architektura, především tzv. „selské baroko“. Mezi nejznámější památky tohoto druhu patří náves v Holašovicích (okres České Budějovice), která byla v roce 1998 zařazena mezi památky chráněné UNESCO.

V Jihočeském kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 17 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 37 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, které je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou

působností (kromě 1 obce z okresu Písek a 1 obce z okresu Tábor, které náleží ke správnímu obvodu Týn nad Vltavou v okrese České Budějovice). Od 1. 1. 2007 byly tyto obce přearány do okresu České Budějovice.

- **Obyvatelstvo**

Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2006 v kraji žilo více než 630 tis. obyvatel, tedy 62,6 obyvatel na 1 km². Z jeho 7 okresů má největší hustotu obyvatelstva okres České Budějovice, kde žije zhruba čtvrtina obyvatel kraje. Je to dáno především soustředěním do samotného města České Budějovice, v němž bydlí 94,7 tis. osob. Dalšími velkými městy jsou Tábor (35,9 tis. obyvatel), Písek (29,9 tis. obyvatel), Strakonice (23,3 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (22,5 tis. obyvatel). V těchto 5 městech žije třetina Jihočeů. Naproti tomu nejmenší obce do 200 obyvatel představují 38,4 % z celkového počtu obcí, ale žije v nich pouze 4,2 % celkového počtu obyvatel kraje. Nejmenší obcí v kraji (i v celé České republice) je obec Vlčkov v okrese České Budějovice s 16 trvale žijícími obyvateli. Celkem je v kraji v současné době 623 samosprávných obcí (52 z nich má statut města) s téměř 2 tisíci částmi obcí. Podíl městského obyvatelstva dosáhl k 31. 12. 2006 celkem 65,1 %.

Obyvatelstvo kraje má proti republikovému průměru poněkud mladší věkovou strukturu (průměrný věk je 40,1 roku). Dlouhodobě nižší je zde rovněž úmrtnost (9,8 úmrtí na 1 000 obyvatel) a naopak vyšší porodnost (10,1 živě narozených na 1 000 obyvatel). Od demografické struktury kraje se výrazněji odlišuje pohraniční okres Český Krumlov s pestřejším národnostním složením. Je zde mladší věková struktura, nejvyšší hodnoty porodnosti, relativně nízká úmrtnost. V posledních letech ubývá obyvatel okresu Prachatice. Naopak růst trvale zaznamenávají pouze okresy České Budějovice a Český Krumlov.

Podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001 dosáhl podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu osob patnáctiletých a starších 7,8 % (v roce 1991 to bylo 6,3 %) a podíl osob s úplným středním vzděláním (včetně vyššího) 28,4 % (v roce 1991 to bylo 23,2 %). Vyšší podíl osob s vysokoškolským vzděláním mají v České republice pouze v Hl. městě Praze, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Vyšší podíly osob s úplným středním vzděláním pak byly zaznamenány jen v Hl. městě Praze a Královéhradeckém kraji. Jako věřící se při sčítání lidu označilo 34,7 % obyvatel, což je mírně nad republikovým průměrem.

- **Ekonomické údaje**

Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se kraj podílí pouze 5,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele však dosahuje 90,1 % republikového průměru a je mezi kraji na 5. pozici (po Hl. městě Praze, Plzeňském, Jihomoravském a Středočeském kraji). Tvorba hrubého fixního kapitálu představovala v roce 2006 na území kraje hodnotu 37,5 mld. Kč (4,7 % z ČR).

V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a píce, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky. Dlouholetou tradici má v kraji rybníkářství. Celková plocha rybníků, v nichž se chovají ryby, se pohybuje kolem 25 000 ha. Vytváří se v nich polovina produkce ryb České republiky, významný je také podíl v chovu vodní drůbeže (kachen a hus).

Průmyslová výroba je koncentrována především v českobudějovické aglomeraci, výraznější podíl průmyslu je rovněž v okresech Tábor a Strakonice. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků ČR v roce 2006 činil 4,6 %. Z odvětvového hlediska převažuje zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba potravin a nápojů, výroba dopravních prostředků a zařízení. Stavební podniky v kraji zajišťují především práce na nové výstavbě, modernizaci a rekonstrukci v rámci Jihočeského kraje (na produkci v ČR se podílely 4,5 %).

Podle výběrových šetření pracovních sil je v hospodářství kraje zaměstnáno celkem zhruba 300 tis. osob, z toho téměř třetina v průmyslu, 13 % v obchodu a opravách spotřebního zboží, 10 % ve stavebnictví. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2006 dosáhla 17 732 Kč (na fyzickou osobu), za celorepublikovým průměrem však zaostala o 2 475 Kč (toto zaostávání je do určité míry dáno strukturou hospodářství kraje).

Koncem roku 2006 bylo v kraji evidováno 20 426 uchazečů o zaměstnání. Míra registrované nezaměstnanosti dosahovala koncem prosince 5,68 %; v mezikrajovém porovnání zaujímal Jihočeský kraj čtvrtou nejnižší příčku po Hlavním městě Praze, Středočeském a Plzeňském kraji.

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2006 registrováno více než 146 tis. podniků, organizací a podnikatelů. Jeho největší část tvořili podnikatelé - fyzické osoby nezapsané v obchodním rejstříku (více než 102,9 tis. subjektů) a samostatně hospodařící rolníci a zemědělství podnikatelé (8,4 tis. subjektů).

Předpokladem pro rozvoj hospodářství kraje jsou rovněž možnosti bydlení. Podle výsledků sčítání k 1. březnu 2001 bylo v kraji téměř 148 tis. domů, z toho 111,5 tis. domů trvale obydlených. Zjištěno bylo 279,9 tis. bytů, z toho 231,3 tis. bytů trvale obydlených. Z celkového počtu trvale obydlených bytů bylo 40 % ve vlastním domě, 25,3 % nájemních, 14,9 % družstevních a 8,6 % v osobním vlastnictví. V první polovině 90. let došlo k útlumu bytové výstavby, ve 2. polovině se situace mírně zlepšila. V roce 2006 bylo dokončeno 1 909 nových bytů, kromě toho bylo 1 742 bytů zmodernizováno.

• **Doprava**

V kraji je zaznamenávána stále se zvyšující intenzita dopravy, zejména silniční. V železniční dopravě sice přes jeho území nevedou hlavní železniční koridory, přesto je zde několik důležitých uzlů. Mezi zajímavosti jižních Čech patří zbytky koněspřežní železnice (první na evropské pevnině), spojující město České Budějovice s hornorakouským Lincem. Nalezneme zde rovněž nejvýše položenou železniční stanici v ČR (Kubova Huť) a také úzkokolejné dráhy směřované z Jindřichova Hradce do Obrataně a do Nové Bystřice. Silniční síť zajišťuje dostatečnou základní dopravní dostupnost sídel, území kraje však v současné době není napojeno na republikovou dálniční síť. Poštovní služby poskytuje kolem 230 pošt, to znamená, že poštu v místě má třetina obcí.

• **Sociální údaje**

Síť školských zařízení tvoří 295 mateřských škol, 261 základních škol, 24 gymnázií, 63 středních odborných škol, 41 středních odborných učilišť, 16 vyšších odborných škol. Vysokoškolské vzdělání je možno získat na některé ze 7 fakult veřejných vysokých škol. Jihočeská univerzita má 6 fakult, které sídlí v Českých Budějovicích – zemědělskou, pedagogickou, biologickou, zdravotně sociální, teologickou a filozofickou. V Jindřichově Hradci pak sídlí Fakulta managementu Vysoké školy ekonomické Praha. Kromě toho je možno studovat na 2 soukromých vysokých školách, a to Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích nebo na Filmové akademii M. Ondříčka v Písku. Na vysokých školách v kraji studuje v prezenčním studiu více než 8 200 studentů.

Zdravotnická péče je koncentrována především v 10 nemocnicích s 3 641 lůžky, dále v 7 odborných léčebných ústavech, 4 léčebnách pro dlouhodobě nemocné. Ambulantní péči pak zajišťuje (včetně detašovaných pracovišť) více než 400 ordinací praktického lékaře pro dospělé, cca 230 ordinací dětského lékaře a téměř 380 ordinací stomatologa. Zařízení sociální péče disponují 4 256 místy.

Kulturní zařízení se soustřeďují převážně ve městech, hlavně ve městech okresních. Mezi nejznámější kulturní zařízení patří Jihočeské divadlo, Alšova jihočeská galerie, přírodní divadlo s otáčivým hledištěm v Českém Krumlově a mnohé další. V kraji je k dispozici 14 divadel, 75 muzeí a památníků, 54 stálých kin, 120 galerií a výstavních sálů, 644 veřejných knihoven a řada dalších zařízení.

Tělovýchovné a sportovní vyžití je možné na 65 krytých a otevřených stadiónech, v 362 tělocvičnách, na více než 930 hřištích. K dispozici je zde rovněž 13 krytých plaveckých bazénů, 132 otevřených bazénů a koupališť, 17 zimních stadiónů (krytých i otevřených) a 405 ostatních sportovních zařízení.

• **Cestovní ruch**

Přírodního prostředí s vysokou lesnatostí, vodními plochami a velkým počtem kulturních památek (téměř 6 tis. objektů) je využíváno k návštěvám a rekreaci občany z celé ČR a v hojné míře i zahraničními turisty. V letním období láká zejména oblast Lipna, Orlíku, jihočeských rybníků, ale také Šumavy, v zimě pak lyžařské areály Zadov - Churáňov a Lipno - Kramolín. V roce 2001 (poslední census ubytovacích zařízení) bylo k dispozici v kraji 64,3 tis. lůžek (z toho téměř polovina je sezónních) a kolem 20 tis. míst na volné ploše (k táboření). Ve struktuře ubytovacích zařízení bylo 218 hotelů s 12,3 tisíci lůžek, 403 penzionů s 9,4 tis. lůžky, 107 kempů (8,3 tis. lůžek), 406 ostatních hromadných ubytovacích zařízení (26,8 tis. lůžek) a 1 671 individuálních ubytovatelů (10,1 tis. lůžek). Specifikem kraje je rovněž existence více než 25 tis. zařízení pro individuální rekreaci (chaty, rekreační chalupy).

Na území kraje se nalézají několik hraničních přechodů silničních (Strážný, Zadní Zvonková, Přední Výtoň, Studánky, Dolní Dvořiště, Nové Hrady, České Velenice, Halámky, Nová Bystřice, Slavonice), 2 přechody železniční (Horní Dvořiště, České Velenice) a dále přechody, které jsou otevřeny pro pěší, cyklisty, případně lyžaře (Bučina, České Žleby,

Stožec, Nové Údolí - Třístoličnick, Plechý, České Velenice (lávka), Chlum u Třeboně). Kromě toho se v průběhu turistické sezóny, popřípadě k významným příležitostem, otevírají dočasné přechody pro pěší.

V roce 2006 se v kraji ve 1 011 statisticky sledovaných hromadných ubytovacích zařízeních ubytovalo více než 1 101 tis. návštěvníků, z toho cca 333 tis. ze zahraničí, převážně ze SRN, Nizozemska a Rakouska. Průměrná doba pobytu jednoho zahraničního návštěvníka dosahovala 3,5 dne. Dále řada zahraničních turistů přijíždí na jednodenní návštěvy, které není zatím možno statisticky sledovat. Navštěvují především centra blízka hranici.

V průběhu celého roku jsou pořádány na Výstavišti v Českých Budějovicích různé typy výstavnických akcí. Nejvýznamnějšími z nich jsou mezinárodní zemědělská výstava „Země živitelka“ a výstava „HOBBY“. Tyto výstavy navštíví v průběhu roku cca 300 tis. návštěvníků.

V posledních letech se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Jednou z nich je Euroregion Šumava/ Bayerischer Wald/Mühlviertel, který zahrnuje území o celkové rozloze 16 tis. km² s 1,3 mil. obyvateli. Sdružuje 111 hornorakouských, 107 bavorských obcí a 93 českých obcí (z toho 57 obcí je z Jihočeského kraje). Přínosy lze spatřovat ve vytváření a realizaci společných projektů, především v oblasti dopravy, služeb a cestovního ruchu a vzájemné výměně zkušeností. V květnu 2002 byla podepsána zakládací listina dalšího euroregionu s názvem „Silva Nortica“, který zahrnuje území okresů Jindřichův Hradec, České Budějovice, Písek a Tábor. V Dolním Rakousku se jedná o okresy Zwettl, Krems, Gmünd, Waidhofen an der Thaya a Horn. Euroregion představuje území o rozloze 10 639 km² s téměř 0,7 mil. obyvatel. Cílem přeshraniční spolupráce je společná reprezentace regionu, výměna informací, rozvoj cestovního ruchu, a podobně. Na jihočeské straně je do něho zapojeno 42 obcí s více než 265 tis. obyvateli.

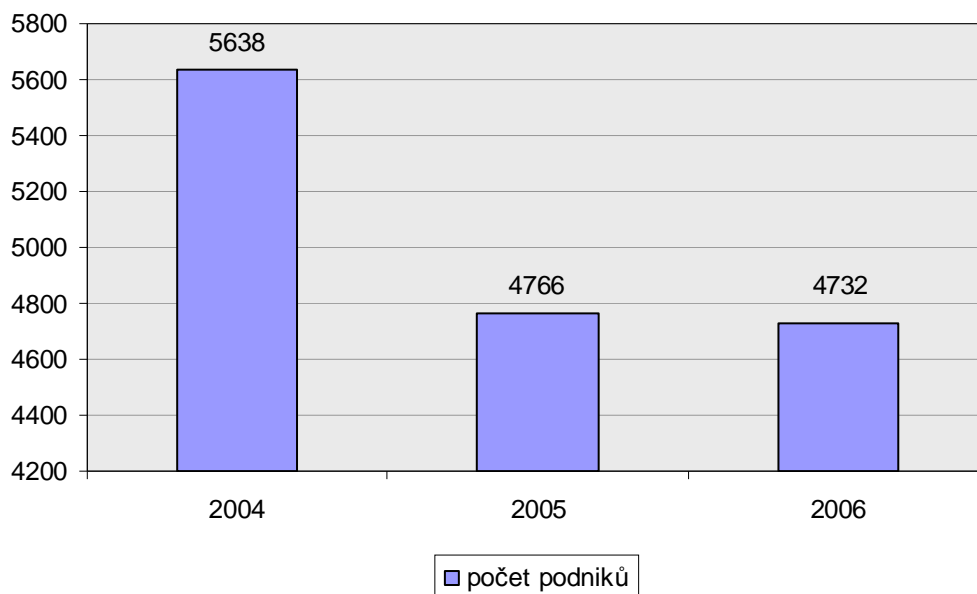
4.2 Zemědělství v Jihočeském kraji

Přes velmi silné průmyslové vlivy hraje důležitou roli (vzhledem k udržování rázu krajiny) na většině území Jihočeského kraje zemědělství. Je tradičním a charakteristickým odvětvím JK a významně se podílí na údržbě a tvorbě jihočeské krajiny. Má zásadní vliv na zachování venkovského prostoru, obnovu vesnic a jejich budoucí ekonomický rozvoj. Funkčnost primárního sektoru ekonomiky je v současné době zároveň jedním z klíčových faktorů udržení a dalšího rozvoje venkovského života.

Zemědělství v Jihočeském kraji má pro rozvoj konkurenceschopnosti na principu intenzivního hospodaření ve srovnání s Českou republikou a s Evropskou unií spíše nepříznivé podmínky. Ty jsou dány půdní skladbou a podnebím, a proto nelze v budoucnu předpokládat žádné změny.

Dle CZSO [10] se v roce 2006 na území Jihočeského kraje nacházelo 4 732 zemědělských podniků. Převážnou část podnikatelů tvoří fyzické osoby, právnické osoby tvoří z celkového počtu podnikatelů zhruba 8%, z toho největší zastoupení u PO mají společnosti s ručením omezeným, následují družstva a poslední jsou akciové společnosti. Jak je patrné z grafu č. 1, počet podniků v roce 2005 rapidně poklesl oproti roku 2004 (o 872 podniků), v roce 2005 byl zaznamenán další pokles (o 34 podniků). Vývoj počtu zemědělských podniků v jednotlivých letech zachycuje graf č. 1.

Graf 1 - Zemědělské podniky Jihočeského kraje v roce 2004 – 2006

Zdroj: CZSO

U zemědělských podniků je hlavním problémem trvalá podkapitalizace, nedostatek volného kapitálu se projevuje především odkládáním investic do obnovy strojového parku a nových technologií. Celá zemědělská ekonomika je závislá na vývoji dotační politiky v EU a systémem dotací je silně narušeno volné tržní prostředí.

Velikostní strukturu zemědělských podniků v roce 2006, podle rozlohy zemědělské půdy v hektarech zobrazuje tabulka č. 2.

Tabulka 2 - Velikostní struktura zemědělských podniků Jihočeského kraje v roce 2006

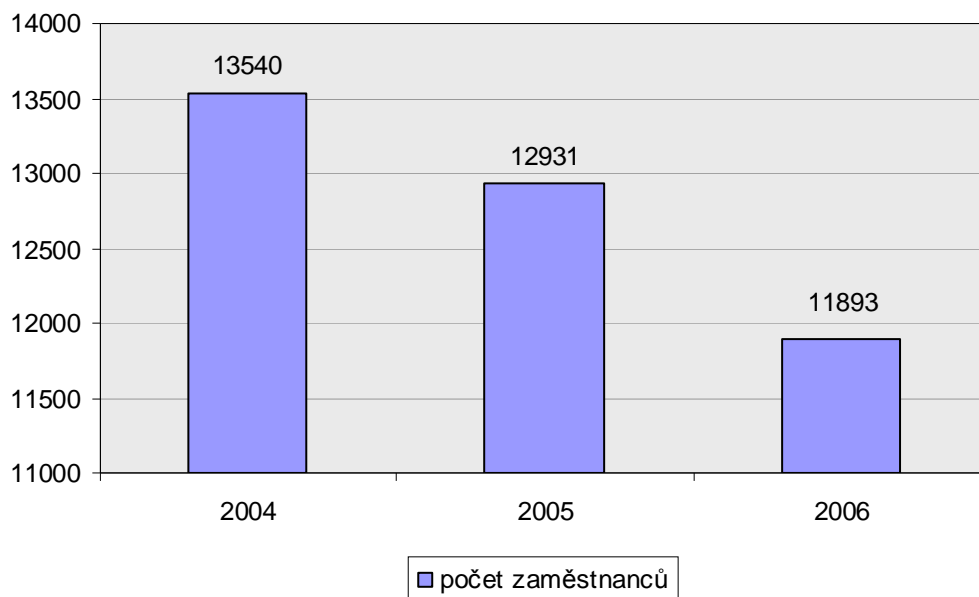
rozloha zemědělské půdy v ha	počet podniků
žádná	333
0 - 4,99	1937
5 - 9,99	563
10 - 49,99	1119
50 - 99,99	274
100 - 499,99	286
500 a více	220

Zdroj: CZSO

Z výše uvedené tabulky je patrné, že nejvyšší počet podniků 1 119 je tvořen podniky o rozloze zemědělské půdy 0 – 4,99 hektarů, nejmenší podíl počtu podniků podle rozlohy zemědělské půdy v hektarech tvoří podniky nad 500 hektarů.

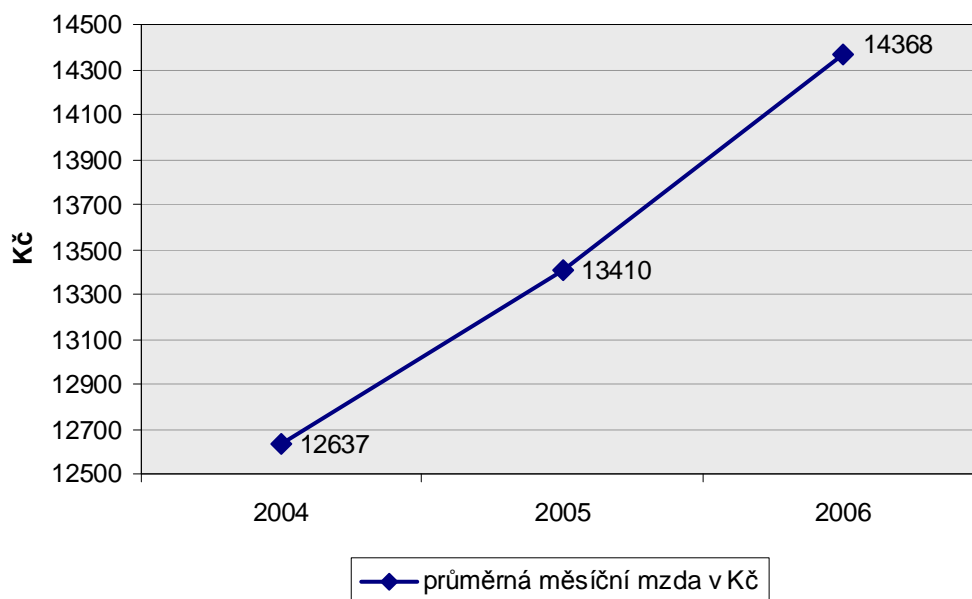
Snižování počtu podniků ve sledovaném období s sebou nese rovněž snižování počtu zaměstnanců. Zatímco v roce 2004 bylo evidováno 13540 zaměstnanců, v roce 2006 jich bylo evidováno 11 893 což je o 1647 zaměstnanců méně. Vývoj zaměstnanců zachycuje graf č. 2.

Graf 2 - Vývoj počtu zaměstnanců v Jihočeském kraji 2004 - 2006

Zdroj: CZSO

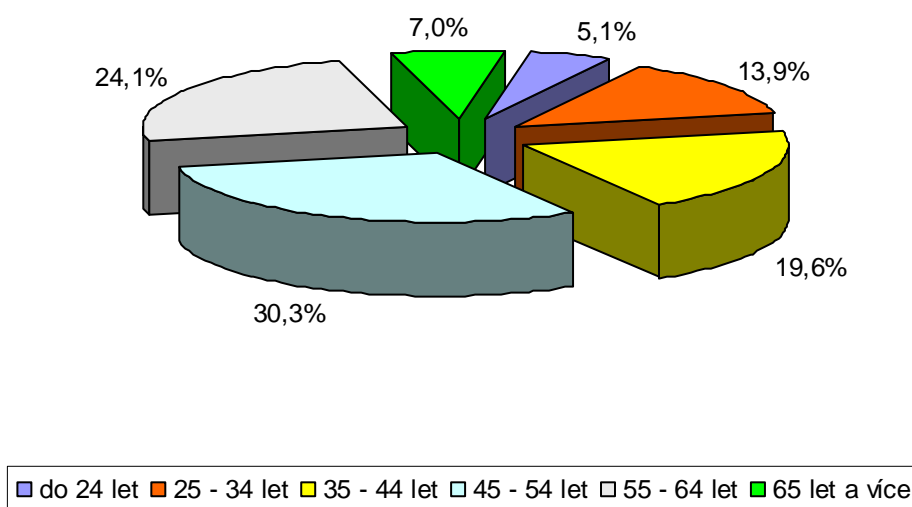
Graf 3 - Průměrná měsíční mzda zaměstnanců v zemědělství JČ 2004 – 2006 (v Kč)

Zdroj: CZSO

Jak je patrné z grafu č. 3, průměrná měsíční mzda v zemědělství od roku 2004 – 2006 neustále rostla. V roce 2005 vzrostla z 12 637 Kč na 13 410 Kč což je nárůst o 6,1 %, v roce 2006 pak vzrostla oproti roku 2005 o 7,1 %. V následujícím grafu je nastíněna věková struktura zaměstnanců v zemědělství v JK

Graf 4 - Věková struktura zaměstnanců v zemědělství v JČ v roce 2005 (v %)

Zdroj: CZSO

Z grafu číslo 4 vyplývá že největší podíl zaměstnanců v zemědělství tvoří lidé ve věku 45 – 54 let, a to 30 % všech zaměstnanců v zemědělství. 24 % tvoří zaměstnanci mezi padesáti pěti až šedesáti čtyřmi roky. Naopak nejnižší podíl představují zaměstnanci do 24 let, a to 5 %. V souvislosti s negativním vývojem venkovské populace se zvyšuje průměrný věk u pracovníků v zemědělství a v průběhu dalších let může tento jev vyústit až v nedostatek pracovních sil v primární sféře ekonomiky.

Celková výměra zemědělské půdy v kraji je 493 808 ha. Z toho 318 603 ha tvoří orná půdy, což je 64 % celkové výměry zemědělské půdy a 31,7 % celkové plochy kraje. Trvalé travní porosty pokrývají 160 588 ha, což je 33 % celkové výměry zemědělské půdy a 16 % celkové plochy kraje. Bilance půdy a podíly z celkové výměry udává tabulka č. 3.

Tabulka 3 - Bilance půdy a podíly z celkové výměry (stav k 31. 12. 2006)

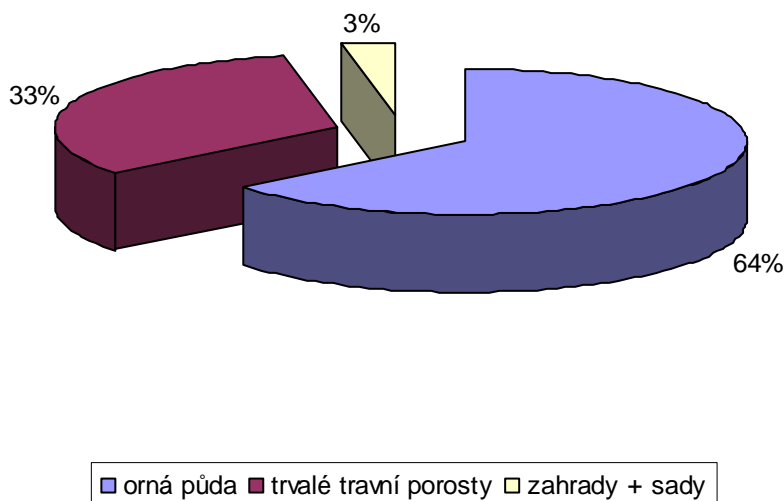
Druh	2006	
	ha	%
Zemědělská půda celkem	493 808	49,1
z toho: - orná půda	318 603	31,7
- trvalé travní porosty	160 588	16,0
- zahrady + sady	14 617	1,5
Nezemědělská půda celkem	511 879	50,9
z toho: - lesní půda	376 288	37,4
- vodní plochy	43 715	4,3
- zast. plochy + ostatní	91 876	9,1
Celková výměra	1 005 687	100,0

Poznámka: % - uvádí se procentický podíl jednotlivých druhů půdy z celkové výměry půdy v kraji.

Zdroj: CZSO

Podíl orné půdy, trvalých travních porostů, zahrad a sadů z celkové výměry zemědělské půdy v Jihočeském kraji je procentuelně vyznačen v grafu č. 5

Graf 5 - Členění zemědělské půdy JČ podle kategorie (v % v roce 2006)

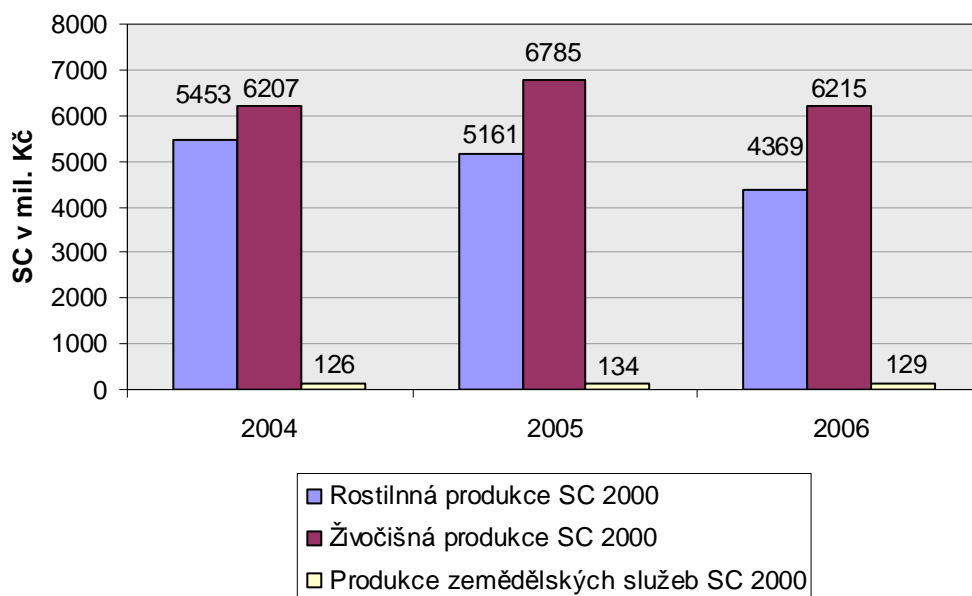

Zdroj: CZSO

V kraji je nepříznivý poměr mezi ornou půdou a trvalými travními porosty. V roce 2006 tvořil podíl trvalých travních porostů asi 1/3 zemědělské půdy, zatím co orná půda tvořila 2/3, tedy dvojnásobek.

V celkové zemědělské produkci v Jihočeském kraji jednoznačně převažuje produkce v živočišné výrobě a to v celém sledovaném období. Produkci rostlinné výroby, živočišné výroby a produkci zemědělských služeb (ve stálých cenách) vykresluje graf č. 6 Největší produkce dosáhla živočišná výroba v roce 2005, a to 6 785 mil. Kč, v roce 2006 klesla až na 6 215 mil. Kč. Produkce v rostlinné výrobě ve sledovaném období klesla z 5 453 mil. Kč v roce 2004 až na 4 369 mil. Kč v roce 2006. Produkce zemědělských služeb je v porovnání s produkcí rostlinné a živočišné výroby zanedbatelná.

Graf 6 - Zemědělská produkce 2004 – 2006 ve stálých cenách roku 2000 (v mil Kč)

Zdroj: CZSO

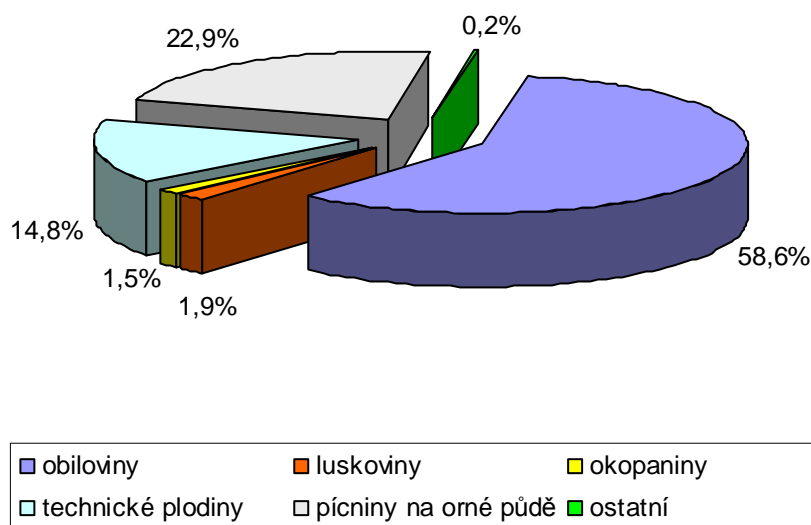
4.2.1 Rostlinná výroba

Rostlinná výroba v Jihočeském kraji nevykazuje takovou produktivitu jako výroba živočišná, což je dáno především přírodními podmínkami. V každém případě má kromě potravinářského významu také významnou úlohu v krmivářství jako podpůrný sektor pro živočišnou výrobu.

Rostlinná výroba se orientuje převážně na produkci obilovin, i když s menší produktivitou než v příznivějších oblastech ČR. Lepší produktivitu a konkurenceschopnost má produkce brambor a olejnin, především řepky. Do budoucna je perspektivním odvětvím v rostlinné výrobě produkce energetických plodin (travní a dřevní biomasa, plodiny pro výrobu bioetanolu a bionafty) v kombinaci s okopaninami a částečným zastoupením obilovin, dále pak nepotravinářská produkce např. léčivé byliny či technické plodiny.

Největší osevní plochu zaujímají obiloviny se 157 977 ha, což je 57 % z celkové osevní plochy 269 676 ha. 23 % z celkové výměry osevní plochy tvoří pícniny na orné půdě a 15 % technické plodiny. Pouze 2 % z osevní plochy tvoří okopaniny a luskoviny.

Graf 7 - Osevní plochy plodin na zemědělské půdě v JČ k 31. 5. 2006 (v %)

Zdroj: CZSO

Členění zemědělské plochy podle osevních ploch jednotlivých plodin v ha pro rok 2006 je uvedeno v tabulce č. 4.

Tabulka 4 - Struktura plodin v ha pro rok 2006

Název plodiny	osevní plocha v ha
obiloviny celkem	157 977
pšenice	76 306
žito	4022
ječmen	53320
oves	13295
triticale	7 948
kukuřice na zrno	2607
luskoviny celkem	5138
hrách setý	2 488
okopaniny celkem	4174
brambory	4128
technické plodiny celkem	39 887
řepka	35 508
mák	2 148
hořčice na semeno	989
len setý přadný	313
kořeninové rostliny	229
léčivé rostliny	2
slunečnice na semeno	61
soja	110
len setý olejný	71
pícniny na orné půdě celkem	61 866
kukuřice na zeleno a na siláž	30 022
ostatní jednoleté pícniny	6 769
jetel červený	11 668
vojtěška	3 800
ostatní víceleté pícniny	9 607
zelenina konzumní celkem	108
květiny a okrasné rostliny	29
plochy na semeno celkem	257
ostatní plochy celkem	189
osevní plocha úhrnem	269 676
orná půda v klidu	4 991

Zdroj: CZSO

Produkce v rostlinné výrobě za poslední roky je nepříznivě ovlivňována extrémní rizikovostí výroby vyvolanou mimořádnou nestálostí počasí (povodně, sucha).

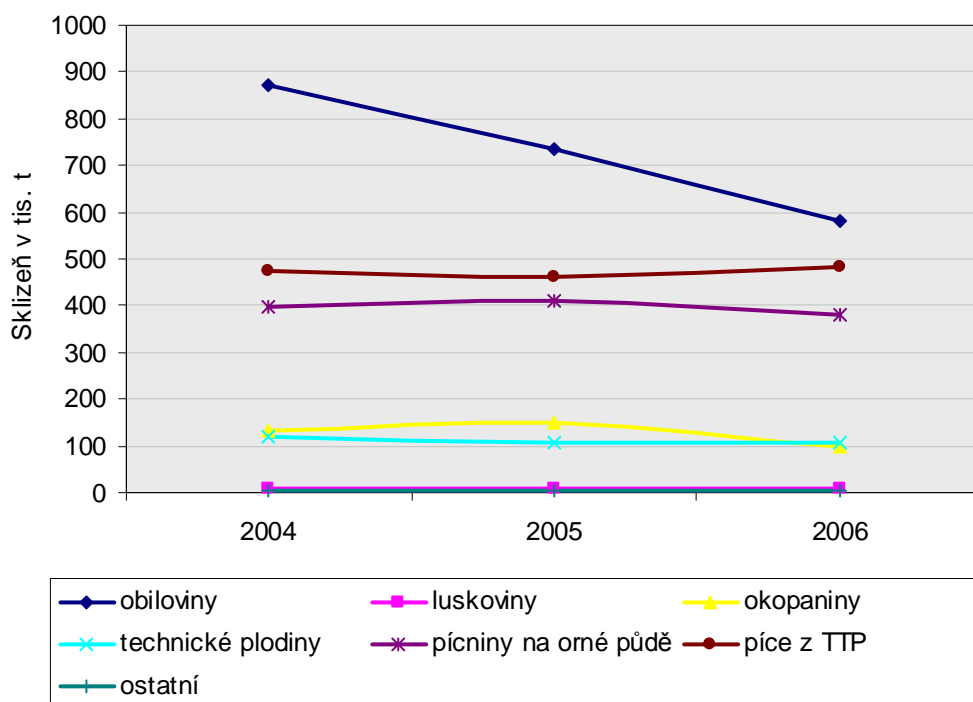
Tabulka 5 - Produkce zemědělských plodin (v t)

	2004	2005	2006
obiloviny	873 063	736 451	580 312
luskoviny	6 884	7 137	9 072
okopaniny	131 325	151 337	100 213
technické plodiny	121 712	104 714	104 707
píceiny na orné půdě	398 839	410 266	379 168
píce z TTP	474 019	461 654	482 026
ostatní	3 819	3 310	2 798

Zdroj: CZSO

Obiloviny zaujímají největší osevní plochu, což se značně promítá i do jejich produkce, která je, jednoznačně nejvyšší ze všech pěstovaných plodin, i když od roku 2004 do roku 2006 neustále klesala a to od 873 063 t až na 580 312 t. V pořadí další nejvíce produkční plodinou je píče z trvalých travních porostů, jehož produkce ve sledovaném období nejprve mírně poklesla v roce 2005 a následně vzrostla. Následuje produkce pícnin na orné půdě, okopanin a technických plodin. Produkce luskovin je v porovnání s ostatními plodinami zanedbatelná.

Graf 8 - Vývoj produkce rostlinné výroby (v t)

Zdroj: CZSO

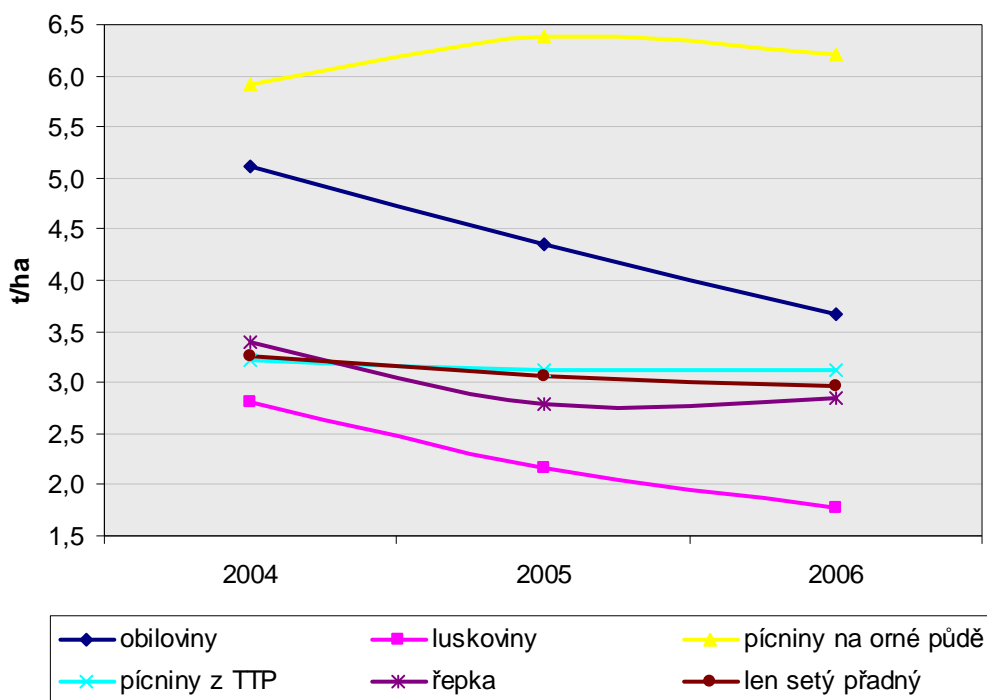
Tabulka 6 - Průměrné výnosy v t/ha

	2004	2005	2006
obiloviny	5,11	4,36	3,66
luskoviny	2,8	2,16	1,77
pícniny na orné půdě	5,91	6,38	6,2
pícniny z TTP	3,21	3,12	3,12
řepka	3,4	2,78	2,85
len setý přadný	3,25	3,07	2,96

Zdroj: CZSO

Rok 2004 byl dobrým hospodářským rokem s poměrně vysokou produkcí. Téměř u všech plodin zde byly zaznamenány vyšší průměrné výnosy než v ostatních letech, což znázorňuje tabulka č. 6. Nejvyšší průměrné výnosy vykazují v celém sledovaném období 2004 – 2006 pícniny na orné půdě, které se v roce 2005 zvýšily z 5,91 t/ha na 6,38 t/ha. V roce 2006 se průměrné výnosy pícnin na orné půdě mírně snížily. Následují průměrné výnosy obilovin které ve sledovaném období výrazně poklesly, stejně jako průměrné výnosy luskovin. Luskoviny mají vůbec nejnižší průměrné výnosy v t/ha. Vývoj průměrných výnosů u jednotlivých plodin ve sledovaném období 2004 - 2006 nastiňuje tabulka č. 6.

Graf 9 - Grafické znázornění průměrných výnosů (v t/ha)

Zdroj: CZSO

4.2.2 Živočišná výroba

Živočišná výroba má z hlediska konkurenceschopnosti Jihočeského kraje mnohem silnější pozici, neboť není natolik závislá na přírodních podmínkách (především počasí a půda) jako výroba rostlinná. Jedná se především o chov drůbeže, skotu a prasat, v menší míře pak ovcí a koz. Nepříznivým signálem je trvalý pokles stavů skotu. Z klasických produkčních zemědělských výrob má také živočišná výroba větší perspektivu dalšího rozvoje, především formou extenzivních chovů v horských a podhorských oblastech.

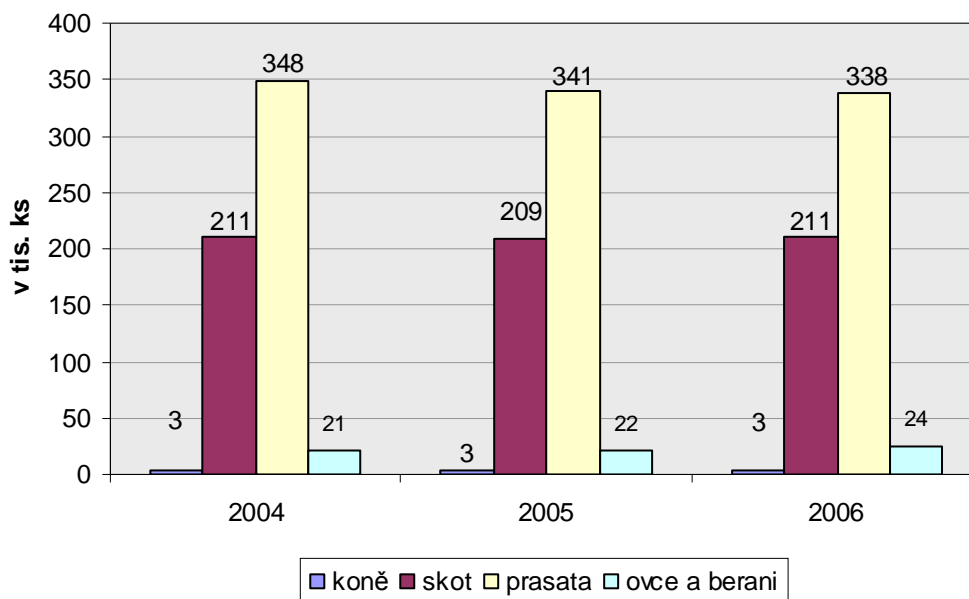
Tabulka 7 - Stavby hospodářských zvířat k 1. 4. následujícího roku (v ks)

	2004	2005	2006
koně	2 898	3 125	3 473
skot	211 413	208 803	210 573
prasata	348 209	340 597	338 196
ovce a berani	21 244	21 533	23 969
drůbež	4 647 242	4 009 684	3 502 620

Zdroj: CZSO

Stavy koní mají ve sledovaném období rostoucí tendenci, avšak v porovnání s ostatními druhy hospodářských zvířat jsou stavy koní zanedbatelné. Stav skotu v roce 2005 poklesl oproti roku 2004 o 2 610 ks, avšak v roce 2006 mírně vzrostl o 1770 ks. Co do počtu kusů jsou v kraji nejvíce zastoupena prasata (a drůbež). Stav prasat však zaznamenávají každoročně klesající tendenci, podobně tak i počet drůbeže. Stav ovcí a beranů ve sledovaném období mírně roste, největší nárůst je zaznamenán v roce 2006 kdy bylo v kraji 23 969 ks oproti roku 2005 - 21 533 ks. Přehled o vývoji stavu hospodářských zvířat v jednotlivých letech znázorňuje následující graf č. 10. (bez drůbeže).

Graf 10 - Stavby hospodářských zvířat k 1. 4. následujícího roku (v ks)

Zdroj: CZSO

Tabulka č. 8 zobrazuje produkci živočišné výroby v letech 2004 – 2006, krizovým rokem v produkci je rok 2005 kdy poklesla oproti roku 2004 výroba masa o 1,5 %, produkce vajec poklesla o 4,8 % a nejvyšší pokles zaznamenala výroba mléka, která se snížila z 314 428 tisíc litrů v roce 2004 na 168 394 tisíc litrů v roce 2005, což je pokles o celých 46,4 %. V roce 2006 zaznamenala výroba vajec a mléka nárůst, nejvyšší nárůst byl u výroby mléka, která oproti roku 2005 vzrostla o 98 % na 331 124 tisíc litrů. Snáška vajec je zvýšila oproti roku 2005 o 1,5 %. Oproti tomu výroba masa klesala i v roce 2006 a to oproti roku 2005 o 1 %.

Tabulka 8 - Produkce živočišné výroby

	2004	2005	2006
výroba masa (t)	58 915	58 014	57 983
výroba mléka (tis. l)	314 428	168 394	333 124
snáška vajec (tis. ks)	209 248	199 215	202 270

Zdroj: CZSO

Pozn: prudký výkyv ve výrobě mléka v roce 2005 je zřejmě způsoben statistickou chybou CZSO

4.2.3 SWOT analýza kraje pro oblast zemědělství a rozvoj venkova dle Programu rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje [12]

4.2.3.1 Silné stránky

- **Zemědělství**
 - Dostatečně velké výrobně technologické celky
 - Dostatečná výrobní kapacita pro vlastní zemědělskou výrobu
 - Pozitivní průběh transformace z hlediska vývoje produktivity práce
 - Nízká cena pracovní síly
 - Vysoká hodnota krajiny a venkovské architektury ve vazbě na aktivity cestovního ruchu

- **Rozvoj Venkova**
 - Bohaté kulturní dědictví, živé tradice, tradiční normy a ideály
 - Potřeba udržitelného rozvoje venkova
 - Významný přírodní a kulturně-historický potenciál území pro rozvoj turistického ruchu (venkovské turistiky, agroturistiky, kulturní turistiky,...)

4.2.3.2 Slabé stránky

- **Zemědělství**
 - Nedořešené vlastnické vztahy podniků
 - Nízký racionální efekt subvencí do zemědělství
 - Trvalý nezájem mladých lidí o práci v zemědělství
 - Podpurná mzdová úroveň v regionu, zejména v oblasti zemědělství
 - Konflikt mezi stávající zemědělskou výrobou a ochranou životního a přírodního prostředí

- **Rozvoj venkova**
 - Vzdálenost od ekonomických center a nízká dostupnost občanské vybavenosti
 - Nízké vybavení infrastrukturou (její morální a technické zaostávání) v porovnání s městskými oblastmi
 - Nízká dopravní obslužnost vysoké náklady obcí na její udržení

- Nedostatečná údržba domů, kulturních a historických památek, velký počet
- Podprůměrná mzdová úroveň ve venkovských oblastech
- Nedostatek pracovních příležitostí na venkově mimo agrární sektor
- Relativně nižší úroveň vzdělání a kvalifikace venkovského obyvatelstva
- Horší přístup ke vzdělávacím, sociálním, kulturním a zdravotnickým zařízením ve venkovských oblastech

4.2.3.3 Příležitosti

- **Zemědělství**

- Možnost získávání úvěrů z evropských rozvojových fondů a využití vhodných mezinárodních programů
- Využití přírodní a kulturní hodnoty krajiny, včetně agroturistiky a lázeňství
- Zvýšení poptávky po domácí zemědělské produkci
- Alternativní zdroje energie – biomasa
- Využití zemědělské produkce k nepotravinářským účelům

- **Rozvoj venkova**

- Využití zkušeností s Programem obnovy venkovy a soutěží Vesnice roku
- Existence místních sdružení, neziskových organizací jako potenciálu podpory spolkového života
- Možnost zdravějšího způsobu života a zvyšující se atraktivita života na venkově
- Existence jedinečných a specifických regionálních produktů, tradičních řemesel
- Využití přírodní a kulturní hodnoty krajiny, včetně agroturistiky a lázeňství

4.2.3.4 Ohrožení

- **Zemědělství**

- Vylidňování venkovských oblastí
- Nárůst dovozů dotovaných potravin
- Zhoršující se příjmy venkovských rodin
- Snižování počtu pracovních příležitostí na venkově, pokračující pokles uplatnění kvalifikovaných sil
- Pokračující pokles výkonů zemědělských podniků

- **Rozvoj venkova**

- Vylidňování převážné většiny venkovských oblastí
- Stárnoucí obyvatelstvo
- Zánik kulturní krajiny v důsledku zvýšení podílu neobhospodařovaných ploch
- Malý objem nových investic
- Snižování postu pracovních příležitostí na venkově, pokračující pokles uplatnění kvalifikovaných sil
- Problémy se získáváním finančních prostředků pro provádění rekonstrukcí, modernizací a nových investic.

4.3 Analýza využívání dotací zemědělskými podnikateli v Jihočeském kraji

Pilířem poskytovaných finanční podpor jsou Přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy a Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP), zaměřený na podporu multifunkčního zemědělství včetně zpracování zemědělských produktů a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova. Jako bezesporu nejvýznamnější podpůrný program zaměřený na podporu zemědělské činnosti je nutno uvést Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP RVMZ).

V rámci analýzy využívání dotací zemědělskými podnikateli v Jihočeském kraji jsem se tedy zaměřila na využívání dotací z Horizontálního plánu rozvoje venkova, z oblasti Přímých plateb a z Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.“ Šetření bylo zaměřeno na období od roku 2004 do roku 2006 – tedy vstupní etapu z hlediska koncepce zemědělské politiky České republiky po vstupu do Evropské unie.

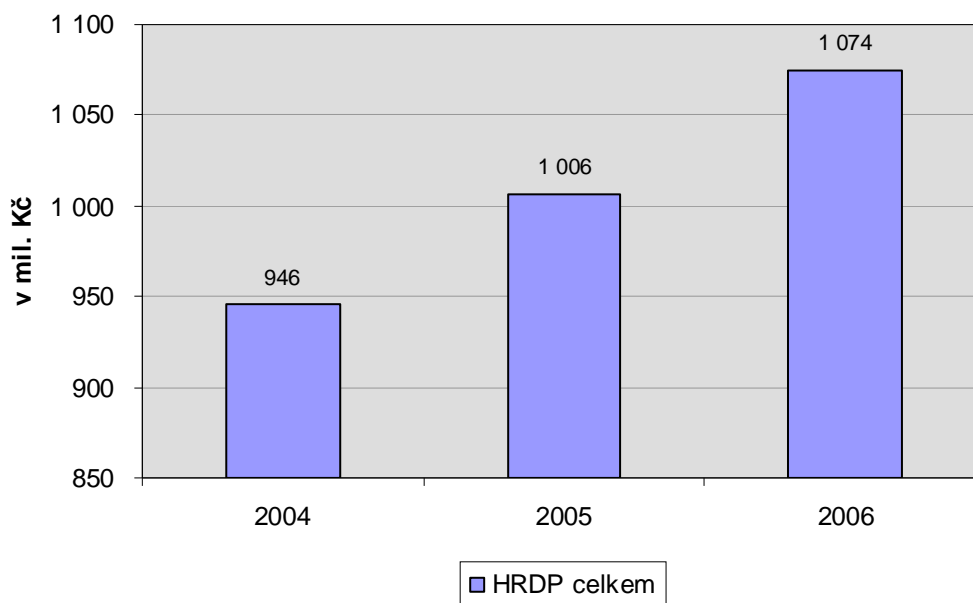
Jihočeský kraj tvoří dle členění regionů NUTS 2 společně s krajem Plzeňským oblast Jihozápad. Akreditovanou platební agenturou, tedy zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů představuje pro Jihozápad Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) České Budějovice. Dotace z EU jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGF) a v nynějším programovacím období (2007 – 2013) také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a z Evropského rybářského fondu (EFF). Program rozvoje venkova (PRV), který čerpá finanční prostředky z EAFRD nahradil Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) a Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP RVMZ).

4.3.1 Horizontální plán rozvoje venkova

HRDP byl program zaměřený na podporu tzv. mimoprodukčních funkcí zemědělství. Pod tímto názvem se skrývá takový způsob hospodaření, který není zaměřen pouze na produkci potravin. Podpory HRDP byly podmíněny 20 % spolufinancováním z národních zdrojů. Týkaly se celého území ČR s výjimkou území Prahy.

V rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova bylo za sledované období 2004 – 2006 vyplaceno v Jihočeském kraji celkem 3 026 207 334 Kč. Přičemž, jak je patrné z grafu č. 11, podpory od roku 2004 až do roku 2006 neustále rostly. V roce 2004 byla hodnota podpor HRDP zaokrouhleně 946 milionů korun, v roce 2005 pak podpory přesáhly hranici miliardy a nejvyšší hodnoty dosáhly v roce 2006, a to 1 074 137 561 Kč.

Graf 11 - Celkové vyplacené podpory z HRDP za sledované období (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

4.3.1.1 Realizace jednotlivých opatření HRDP

Jednotlivá opatření HRDP realizované na území Jihočeského kraje 2004 – 2006:

- Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZC)
- Méně příznivé oblasti s environmentálními omezeními (LFA)
- Agroenvironmentální opatření (AEO)
- Lesnictví
- Zakládání skupin výrobců (ZSV)

Byla tedy více či méně využívána všechna opatření HRDP až na titul - Technická pomoc, která se v dotacích za sledované období nevyskytla.

Přehled čerpání peněžních prostředků za jednotlivá opatření v rámci HRDP v jednotlivých letech vystihuje tabulka č.9.

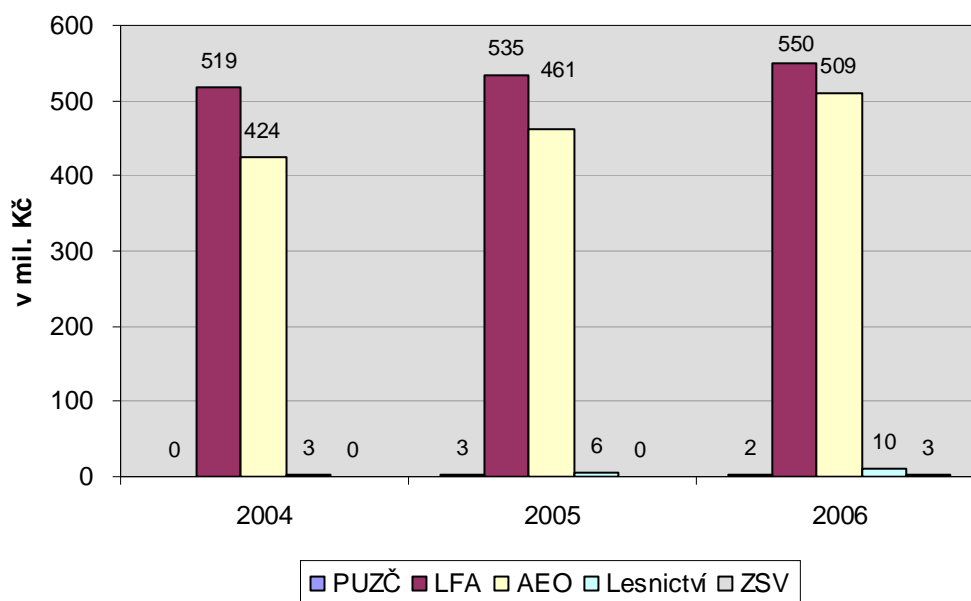
Tabulka 9 - Přehled čerpání podpor na jednotlivá opatření HRDP za roky 04- 06 (v Kč)

	2004	2005	2006
PUZČ	0	3 265 426	2 433 507
LFA	518 946 811	534 946 669	549 616 352
AEO	424 330 238	461 301 234	508 732 428
Lesnictví	2 854 639	6 424 756	9 988 361
ZSV	0	0	3 366 913
HRDP celkem	946 131 688	1 005 938 085	1 074 137 561

Zdroj: SZIF České Budějovice

Jak je patrné z grafu 12 a z tabulky 9, v rámci HRDP bylo ve sledovaném období čerpáno nejvíce peněžních prostředků na Méně příznivé oblasti (LFA), v roce 2004 cca 519 milionů Kč, rostoucí trend pokračoval i v roce 2005 cca 535 milionů Kč a nejvyšší dotace z LFA byla vyplacena v roce 2006 cca 550 mil. Kč. V pořadí na druhém místě, co do počtu vyplacených peněžních prostředků, jsou Agroenvironmentální opatření, dotační prostředky do AEO za sledované období každoročně rostly. V porovnání s LFA a AEO jsou dotace Lesnictví zanedbatelné, avšak v daném období také rostoucí. Dotace na Předčasné ukončení zemědělské činnosti byly čerpány až od roku 2004 a největšího objemu dosáhly v roce 2005 a to 3,3 milionu korun. Dotace na Zakládání skupin výrobců byla čerpána pouze v roce 2006 a to ve výši 3 366 913.

Graf 12 - Přehled čerpání podpor na jednotlivá opatření HRDP za roky 04 - 06 (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

Za celé sledované období bylo z LFA čerpáno celkem 1 603 509 832 Kč, což je 53,09 % celkových dotací poskytnutých z HRDP, z AEO bylo čerpáno 1 394 363 900, a to představuje 46,16 % celkových dotací z HRDP. Lesnictví tvoří pouze 0,64 % celkového objemu HRDP s částkou 19 267 757. A součet programů Zakládání skupin výrobců a Předčasné ukončení zemědělské činnosti tvoří 3 366 913, což je oproti platbám LFA a AEO zanedbatelné 0,11 %. Procentní zastoupení jednotlivých programů na HRDP zobrazuje graf č. 13.

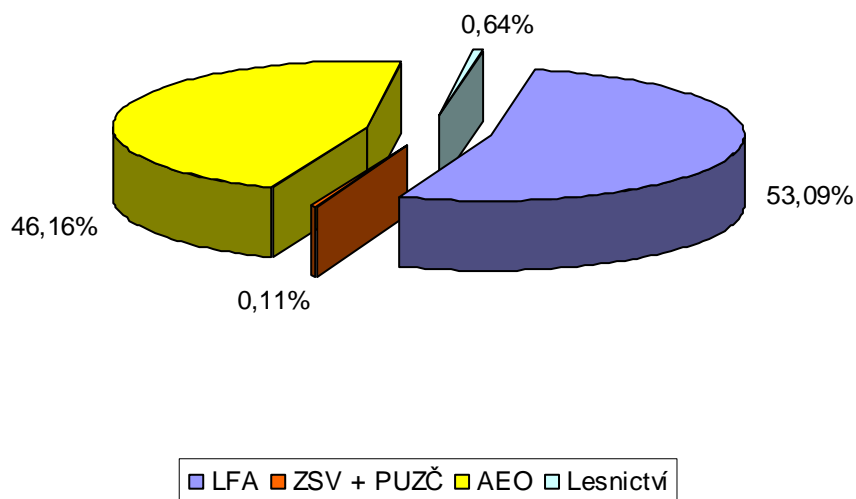
Celkové částky, které byly čerpány za sledované období 2004 – 2006 v rámci jednotlivých opatření zobrazuje tabulka č. 10. Graf č. 13. zachycuje procentní zastoupení jednotlivých opatření na HRDP ve sledovaném období.

Tabulka 10 - Celkové podpory v rámci jednotlivých opatření za období 04 – 06 (v Kč)

LFA	AEO	Lesnictví	ZSV + PUZČ
1 603 509 832	1 394 363 900	19 267 757	3 366 913

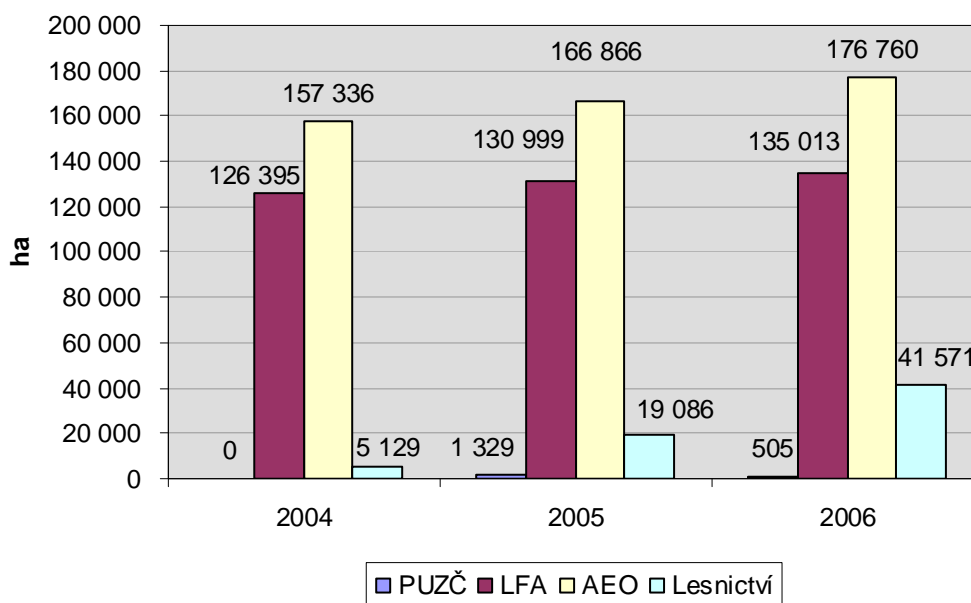
Zdroj: SZIF České Budějovice

Graf 13 - Procentní zastoupení jednotlivých opatření na HRDP 2004 - 2006

Zdroj: SZIF České Budějovice

Graf 14 - Počet ha, na které bylo žádáno HRDP v letech 2004 až 2006

Zdroj: SZIF České Budějovice

Jak je patrné z grafu č. 14, ve sledovaném období se počet hektarů na které byly čerpány dotace v rámci jednotlivých opatření každoročně zvyšuje u každého z opatření. Největší výměra, je výměra na kterou jsou čerpány prostředky AEO. V roce 2004 jsou čerpány prostředky AEO na výměru 157 336 ha, v roce 2005 se výměra zvyšuje na 166 866 ha a v roce 2006 je dotovaná výměra nejvyšší ze sledovaného období a to 176 760 ha. Výměra

kteřá je dotována prostředky LFA se také ve sledovaném období zvyšovala z 126 395 ha v roce 2004 až na 135 013 ha v roce 2006.

4.3.1.2 Popis jednotlivých opatření

- **Předčasné ukončení zemědělské činnosti**

Opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti umožňuje zemědělcům po dosažení věku 55 let ukončit aktivní zemědělskou činnost (za splnění určitých podmínek) a poskytovanými podporami jim zabezpečuje důstojné životní podmínky. Vytváří prostor pro nástup mladých zemědělců schopných zlepšit ekonomickou životaschopnost zemědělských podniků, což může přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství. Opatření bylo zavedeno v časovém posunu oproti ostatním opatřením, proto byly první finanční prostředky čerpány až v roce 2005 a to ve výši zhruba 3,3 miliony, v roce 2006 byl zaznamenán pokles čerpání prostředků rovněž tak i počtu žádostí a výměry která klesla z 1 325 ha na 505 ha.

Tabulka 11 - Předčasné ukončení zemědělské činnosti

	2004	2005	2006
PUZČ v Kč	0	3 265 426	2 433 507
počet žádostí	0	30	16
výměra v ha	0	1 329	505

Zdroj: SZIF České Budějovice

- **Méně příznivé oblasti s environmentálními omezeními**

Platba pro LFA je poskytována pouze na kulturu travní porost obhospodařovanou v následujících oblastech:

- horské oblasti
- ostatní méně příznivé oblasti
- oblasti se specifickými omezeními

. Kritéria pro zařazení oblasti do LFA jsou:

- Zastoupení nepříznivých klimatických regionů více než 50 %
- Sklonitost nad 7o více než 20 % ZPF
- Výnosovost v bodech nižší než, 35 bodů
- Výnosovost v Kč/ha nižší, než 1450 Kč/ha
- Více než 20 % ZPF v CHKO
- Více než 20 % ZPF v PHO

Dotace do těchto oblastí jsou jedny z nejpodstatnějších pro rozvoj venkova. V Jihočeském kraji je 85 % území (podle katastrů) v méně příznivých oblastech. V ČR je kraj na 3. místě za Karlovarským krajem a krajem Vysočina. Podle mapy LFA (VÚMOP Praha) patří všechny bývalé okresy Jihočeského kraje do LFA. Z toho okresy Český Krumlov a Prachatice do LFA horských oblastí, okresy České Budějovice, Strakonice, Písek, Tábor a Jindřichův Hradec do LFA – ostatní oblasti. Z toho důvodu také největší objem čerpaných podpor z HRDP tvoří právě podpory z oblasti LFA. Nejvyšší hodnoty dosáhly podpory v roce 2006 549, 6 milionů korun. Jihočeský kraj společně s krajem Plzeňským čerpají nejvíce prostředků z LFA v rámci celé České republiky. Vývoj podpor, počtu žádostí a výměry zobrazuje tabulka č. 12.

Tabulka 12 - Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními

	2004	2005	2006
LFA v Kč	518 946 811	534 946 669	549 616 352
počet žádostí	1 372	1 481	1 518
výměra v ha	126 395	130 999	135 013

Zdroj: SZIF České Budějovice

• Zalesňování zemědělské půdy

Tímto programem se vytváří prostor pro verzifikaci výroby, která by měla přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Snižuje podíl zornění půdy a to bez rizika zvýšení podílu neobhospodařované zemědělské půdy. Jak je patrné z tabulky č. 13, v roce 2004 byly čerpány dotace ve výši 2 854 639 Kč, v roce 2005 vzrostly až na 6 424 756 Kč. Nejvyšší částka ze sledované období byla čerpána v roce 2006 a to 9 988 361 Kč. S růstem dotací rostl také počet žádostí a výměra na kterou byla dotace poskytnuta.

Tabulka 13 - Lesnictví

	2004	2005	2006
Lesnictví v Kč	2 854 639	6 424 756	9 988 361
počet žádostí	25	53	105
výměra v ha	5 129	19 086	41 571

Zdroj: SZIF České Budějovice

- **Zakládání skupin výrobců**

Podpora zakládání skupin výrobců je základem pro zajištění efektivního odbytu zemědělské produkce v současných podmínkách domácího trhu i pro posílení konkurenceschopnosti zemědělských prvovýrobců na společném evropském trhu. Pro zemědělce je potřebné, aby byli sdružení ve specializovaných organizacích výrobců, a to zejména vzhledem k vyjednávacím možnostem s obchodními řetězci a ostatními partnery. Účelem podpůrného programu je společný odbyt základních zemědělských výrobků a vytváření efektivní marketingové struktury. V Jihočeském kraji byla čerpána dotace pouze v roce 2006, a to ve výši 3 366 913 Kč.

Tabulka 14 - Zakládání skupin výrobců

	2004	2005	2006
ZSV v Kč	0	0	3 366 913
počet žádostí	0	0	4
výměra v ha	0	0	0

Zdroj: SZIF České Budějovice

- **Agroenvironmentální opatření**

Pod pojmem agroenvironmentální je třeba vidět zemědělské činnosti, směřující k šetrné péči o životní prostředí. Tato opatření řeší zejména zachování a zvyšování biologické různorodosti na travních porostech i na orné půdě. Hlavním principem agroenvironmentálních opatření je uhradit zemědělci ekonomickou újmu za to, že bude hospodařit způsobem, který je příznivý k životnímu prostředí. Jako konkrétní příklad můžeme uvést aktuální problém eroze půdy a zvýšení schopnosti krajiny zadržovat vodu. K řešení tohoto problému může významně pomoci např. založení travnatých pásů na svažitých pozemcích.

Agroenvironmentální opatření se skládá ze čtyř podopatření:

- A. Postupy šetrné i životnímu prostředí (A1, A2)
- B. Ošetřování travních porostů
- C. Péče o krajinu (C1 – C6)
- D. Osevní postup v ochranných zónách jeskyní
- E. Ovocné sady a vinice (E1, E2)

V Jihočeském kraji byly za sledované období čerpány prostředky pouze na opatření A,B,C,E Celkový objem vyplacených podpor na AEO, počty žádostí a dotované výměry v jednotlivých letech mapuje tabulka 15.

Tabulka 15 - Agroenvironmentální opatření

	2004	2005	2006
AEO v Kč	424 330 238	461 301 234	508 732 428
počet žádostí	1 141	1 562	1 823
výměra v ha	157 336	166 866	176 760

Zdroj: SZIF České Budějovice

Tabulka 16 zobrazuje čerpání peněžních prostředků AEO rozptýlené na jednotlivá podopatření a tituly. V rámci podopatření A – Postupy šetrné k životnímu prostředí, byly čerpány dotace pouze na titul A1 – Ekologické zemědělství. V rámci podopatření C byly v průběhu sledovaného období čerpány dotace na všechny tituly C1 – C6. Na titul E1 – Ovocné sady v rámci podopatření E byly čerpány prostředky až od roku 2005.

Tabulka 16 - Dotace čerpané na podopatření a tituly AEO 2004 - 2006 (v Kč)

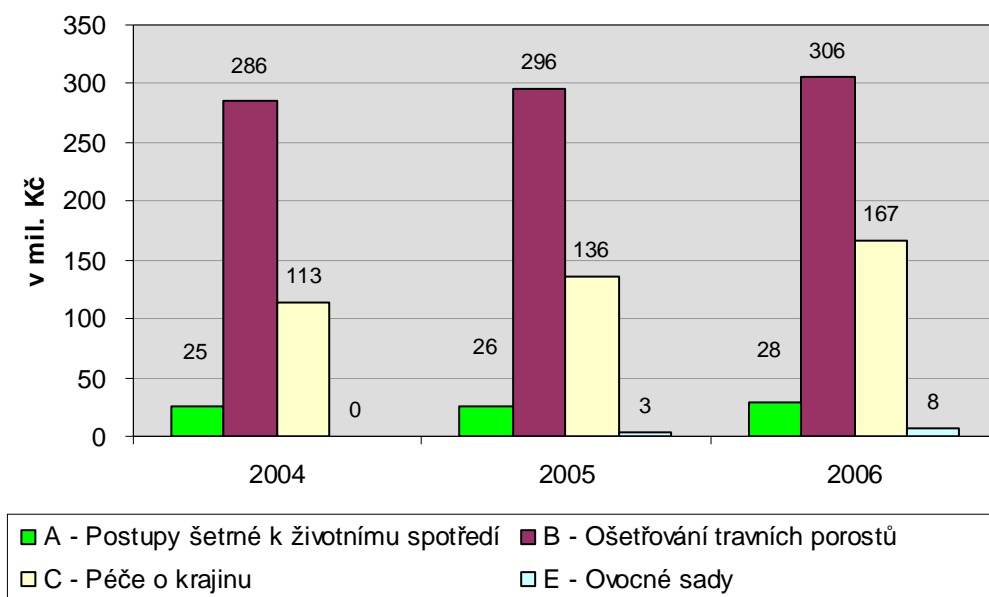
	2004	2005	2006
A1 - Ekologické zemědělství	25 188 254	25 524 593	28 241 870
B - Ošetřování travních porostů	285 761 184	296 441 989	305 683 731
C - Péče o krajinu (celkem)	113 380 800	136 364 680	167 327 290
C1 - Zatravňování orné půdy	6 382 666	21 815 197	53 216 997
C2 - Travnaté pásy na svažitých půdách	0	25 299	36 910
C3 - Mezipolodiny	99 906 288	107 444 373	106 626 385
C4 - Podmáčené a rašelinné louky	578 743	548 009	544 621
C5 - Ptačí lokality na travních porostech	6 190 482	6 022 307	5 980 544
C6 - Biopásy	322 621	509 496	921 834
E1 - Ovocné sady	0	2 969 972	7 618 081

Zdroj: SZIF České Budějovice

V rámci Agroenvironmentálních opatření bylo čerpáno nejvíce peněžních prostředků za celé sledované období na podopatření B – Ošetřování travních porostů, v roce 2004 bylo čerpáno cca 286 milionů korun v roce 2005 se částka zvýšila na 297 milionů a v roce 2007 se dotační částka vyšplhala až na 306 milionů korun. Druhý největší objem podpor za celé sledované období vykazuje opatření C – Péče o krajinu. Objem podpor v jednotlivých letech rostl, nejvyšší hodnoty dosáhly podpory v roce 2006 a to 160 milionů korun. Dotace na titul

A1 – Ekologické zemědělství se ve sledovaném období pohybovaly od 25 do 28 milionů korun. Prostředky na titul E1 – Ovocné sady byly čerpány až od roku 2005 a to ve výši cca 3 miliony, v roce 2006 se objem podpor vyšplhal až na 8 milionů korun. Grafické znázornění čerpání podpor v jednotlivých letech dle jednotlivých podopatření AEO v milionech korun zobrazuje graf č. 15.

Graf 15 - Čerpání podpor na jednotlivá podopatření AEO (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

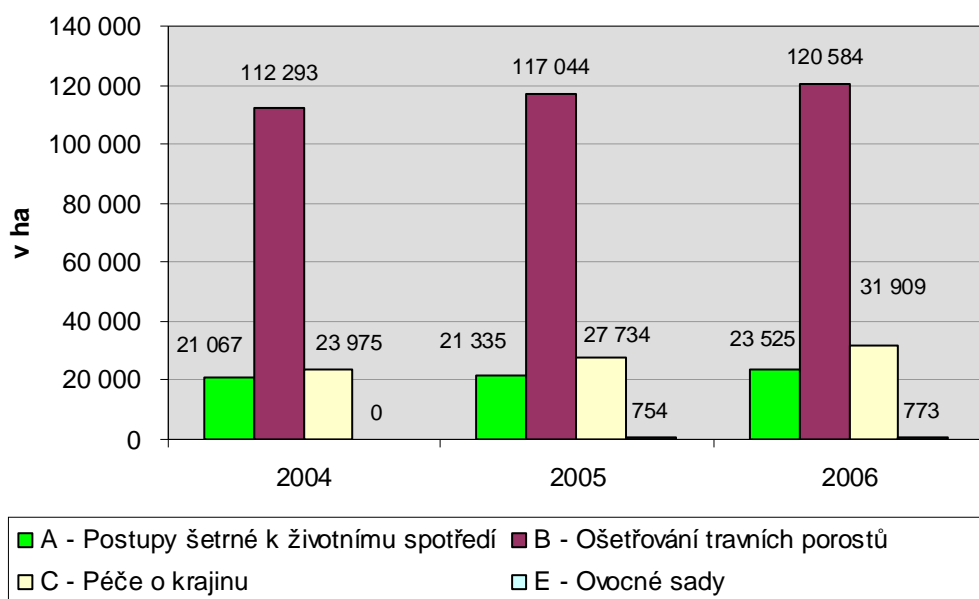
Tabulka 17 a graf 16 zobrazují vývoj hektarů na které byla poskytována podpora v jednotlivých letech sledovaného období. Dotovaná rozloha v hektarech se v jednotlivých letech zvyšuje paralelně s objemem poskytovaných podpor. Největší dotovanou plochu představuje podopatření B, následuje podopatření C, A, E.

Tabulka 17 - Hektary na které bylo čerpáno AEO

	2004	2005	2006
A1 - Ekologické zemědělství	21 067	21 335	23 525
B - Ošetřování travních porostů	112 293	117 044	120 584
C - Péče o krajinu (celkem)	23 975	27 734	31 909
C1 - Zatravňování orné půdy	879	3 003	7 325
C2 - Travnaté pásy na svažitéch půdách	0	2,68	3,90
C3 - Mezipolodiny	21 814	23 459	23 281
C4 - Podmáčené a rašelinné louky	47,83	45,29	45,01
C5 - Ptačí lokality na travních porostech	1 205	1 176	1 167
C6 - Biopásy	30	48	87
E1 - Ovocné sady	0	754	773

Zdroj: SZIF České Budějovice

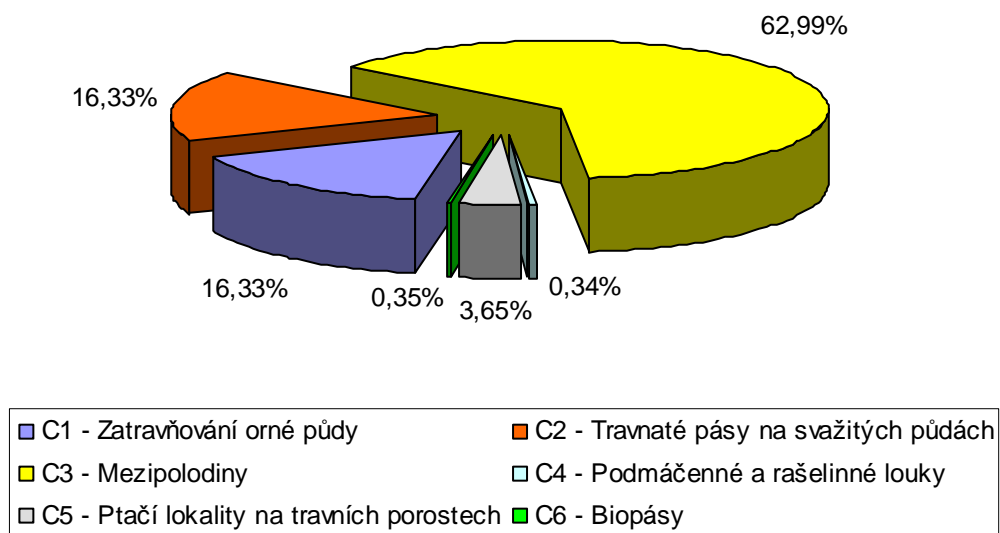
Graf 16 - Plocha ha, na které bylo čerpáno AEO

Zdroj: SZIF České Budějovice

Přehled o zažádaných dotacích na jednotlivé tituly podopatření - Péče o krajinu za celé sledované období (v %) nastiňuje graf č. 17. Nejvíce dotací v rámci podopatření C – Péče o krajinu byl v letech 2004 – 2006 vyplacen největší objem podpor na titul C3 – Mezipolodiny a to 62, 99 %, 16, 33 % prostředků plynulo na titul C2 – Travnaté pásy na svažitéch půdách a stejně tak na titul C1 – Zatravňování orné půdy. Podpory poskytnuté na tituly C5 – Ptačí lokality na travních porostech, C6 – Biopásy a C4 – Podmáčené rašelinné louky tvoří zanedbatelnou část poskytnutých podpor v rámci podopatření C – Péče o krajinu (celkem 4, 34 %).

Graf 17 - Přehled o zažádaných dotacích na jednotlivé tituly podopatření - Péče o krajinu za celé sledované období (v %)

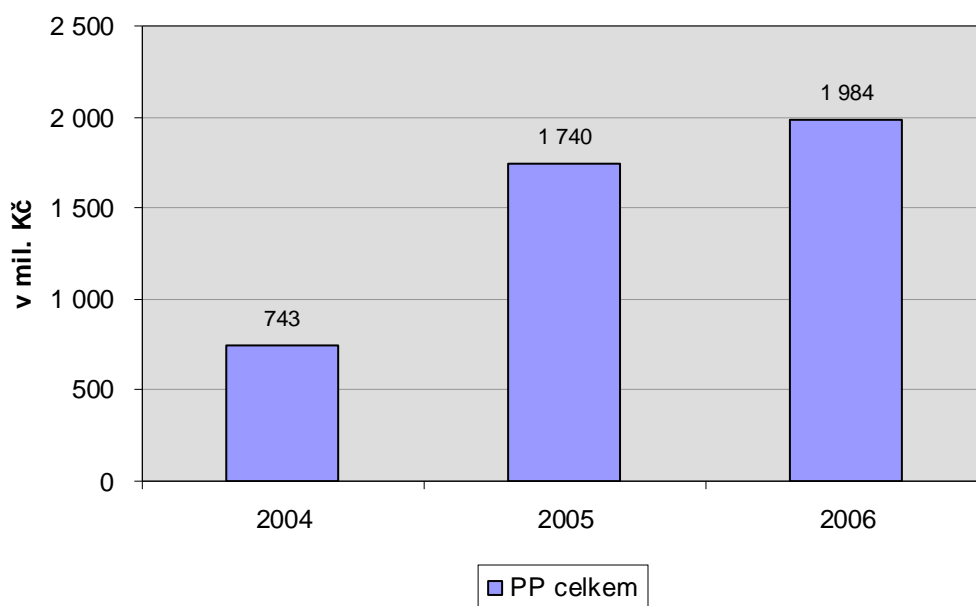
Zdroj: SZIF České Budějovice

4.3.2 Přímé platby

Přímé platby tvoří základní kámen v mozaice poskytovaných podpor ne jen v Jihočeském kraji, ale v celé ČR. Za sledované období 2004 – 2006 byl uplatňován zjednodušený způsob poskytování přímých plateb SAPS – platba na plochu. (Od 1. ledna 2009 – jednotná platba na podnik). V Kodani byly dojednány přímé platby z prostředků Evropské unie ve výši 25 % v prvním roce vstupu, a každoročním 5 % navýšením v letech 2004 až 2006. Tuto sumu bylo možné navýšit z národního rozpočtu až o 30 %. Do roku 2012 dojde k postupnému vyrovnávání plateb na úroveň starých členských států, kde se naopak budou stejným podílem platby snižovat. Součástí přímých plateb jsou Doplňkové přímé platby - Top – up.

V rámci Přímých plateb (SAPS + Top – up) bylo za sledované období 2004 – 2006 vyplaceno v Jihočeském kraji celkem 4 467 851 601 Kč. Přičemž, jak je patrné z grafu č.18, podpory od roku 2004 až do roku 2006 neustále rostly. V roce 2004 byla hodnota podpor Přímých plateb zaokrouhleně 743 milionů korun, v roce 2005 1 740 milionů a nejvyšší hodnoty dosáhly v roce 2006, a to 1 984 milionů Kč.

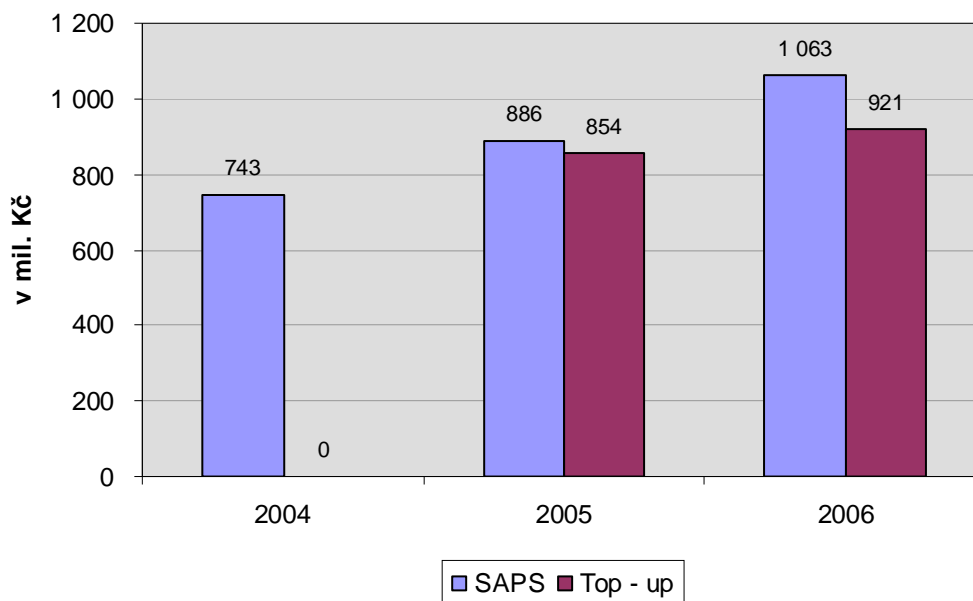
Graf 18 - Vývoj Přímých plateb (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

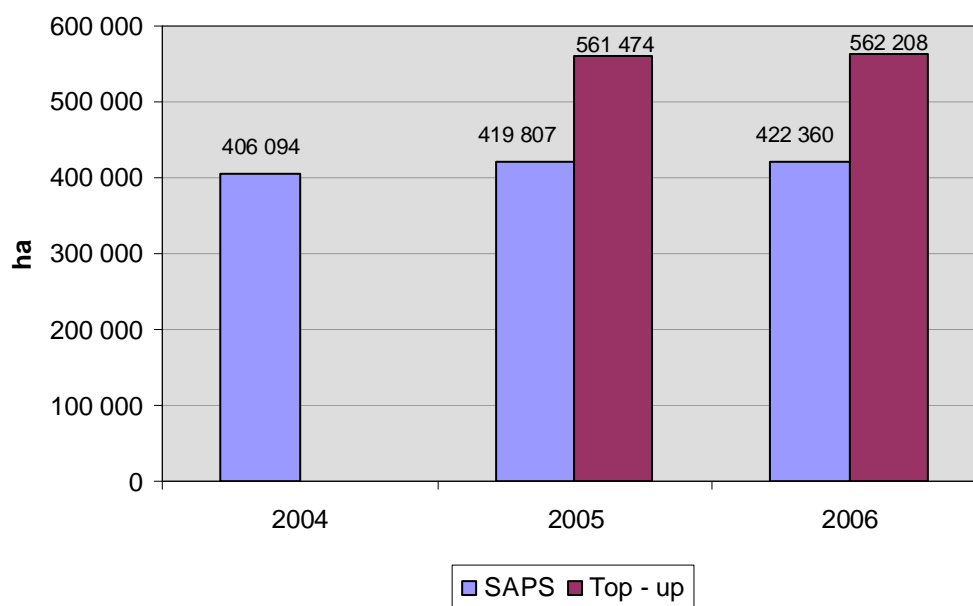
Na grafu č 19 a 20 je patrný vývoj SAPS a Top – up v jednotlivých letech. V roce 2004 nebyly v Jihočeském kraji poskytovány dotace Top – up, jelikož byly čerpány prostředky z národních zdrojů (na dobytek).

Graf 19 - Vývoj dotací SAPS a Top – up (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

Graf 20 - Dotovaná výměra SAPS a Top – up (v ha)

Zdroj: SZIF České Budějovice

V tabulce 18 a 19 je možné vidět vývoj dotací, počtu žádostí a dotované výměry programů SAPS a Top – up.

Tabulka 18 - Vývoj SAPS

	2004	2005	2006
SAPS v Kč	743 315 225	886 085 970	1 063 418 009
počet žádostí	2 138	2 324	2 457
výměra v ha	406 094	419 807	422 360

Zdroj : SZIF České Budějovice

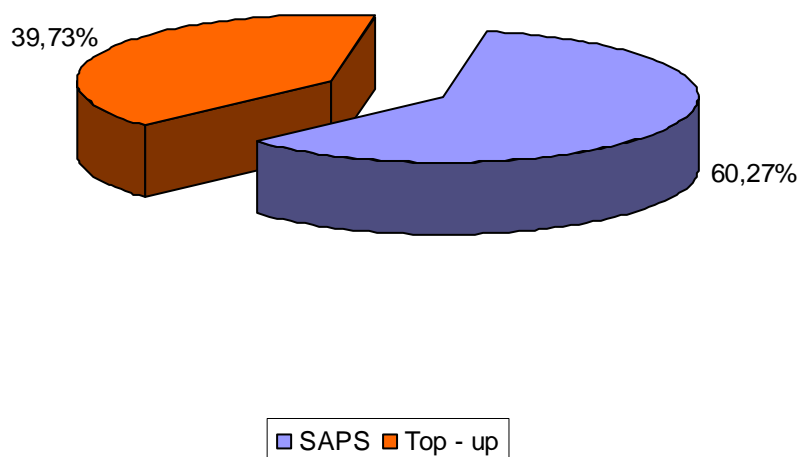
Tabulka 19 - Vývoj Top - up

	2004	2005	2006
Top – up v Kč	0	854 253 574	920 778 823
počet žádostí	0	2 074	2 175
výměra v ha	0	561 474	562 208

Zdroj: SZIF České Budějovice

Za celé sledované období bylo vyplaceno na SAPS 2 692 819 203 korun a na Top – up 1 775 032 398 korun. Procentní zastoupení jednotlivých podpor na celkových Přímých platbách je vidět z grafu č.21. SAPS tvoří 27 % PP a 39,73 % Přímých plateb je tvořen Top-upy. Podpory Top – up byly čerpány na pěstování lnu na vlákno, pěstování chmele, chov přežvýkavců a pěstování plodin na orné půdě.

Graf 21 - Procentní zastoupení jednotlivých podpor v rámci Přímých plateb za celé období

Zdroj: SZIF České Budějovice

4.3.3 Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ (OP RVMZ)

Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ navazuje na předvstupní program SAPARD a jeho cílem je, obdobně jako u programu SAPARD, zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Navíc je zde zahrnuta i podpora lesního a vodního hospodářství.

ČR při poskytování finančních podpor z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF) a Finančního nástroje pro usměrňování rybolovu (FIFG) pokračuje v politice podpor, které byly poskytovány již v uplynulých obdobích ze státního rozpočtu.

V rámci OP Zemědělství se financovaly 3 priority, 7 opatření s celkem 14 – ti podopatřeními (aktivitami z fondu EAGGF a FIFG. Doba platnosti opatření/podopatření, resp. OP RVMZ byla stanovena na roky 2004 – 2006.

Finanční pomoc z OP zemědělství je poskytována žadateli/ příjemci pomoci zpětně (tj. příjemce pomoci musí nejprve proplatit veškeré výdaje sám) – v podobě konečné jednorázové platby. Pouze v případě podopatření 1.3.4. Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd a podopatření 2.3.3. Investiční záměr a) založení producentů organizací – v podobě dílčích plateb.

V Jihočeském kraji byly čerpány v rámci jednotlivých priorit dotační prostředky z níže uvedených opatření a podopatření:

Priorita I	Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství
OPATŘENÍ 1.1.	Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků
Podopatření 1.1.1.	Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělcům
Podopatření 1.1.2	Prohlubování diverzifikace zemědělských činností
OPATŘENÍ 1.2.	Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing

OPATŘENÍ 1.3.	Lesní hospodářství
Podopatření 1.3.1.	Obnova lesního potenciálu poškozeného přírodními kalamitami a požárem a zavádění příslušných ochranných preventivních opatření.
Podopatření 1.3.2.	Investice do lesů
Podopatření 1.3.3.	Sdružování majitelů lesa – <u>v Jihočeském kraji nevyužito!</u>
Podopatření 1.3.4.	Zalesňování zemědělsky nevyužívaných půd

Priorita II Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání

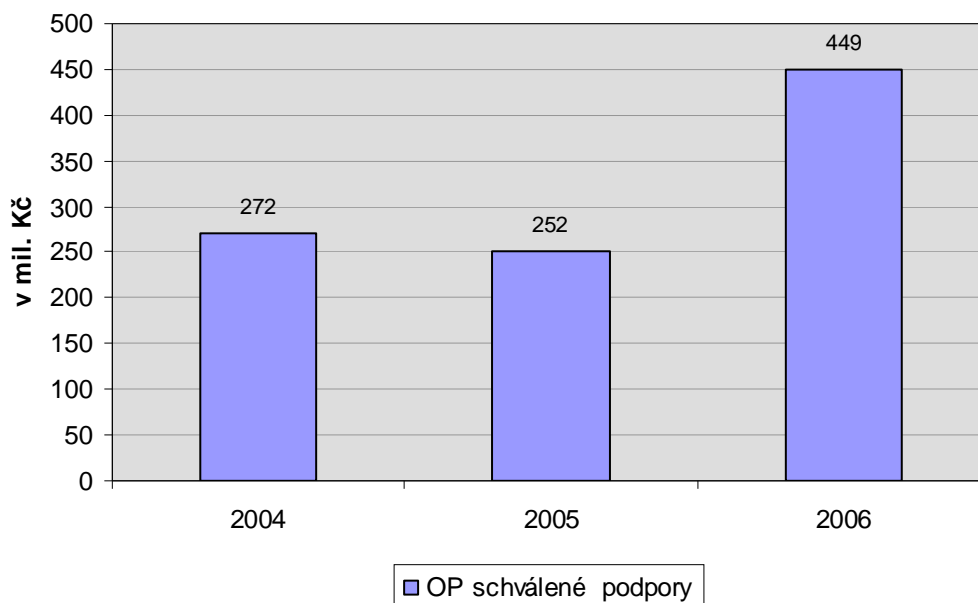
OPATŘENÍ 2.1.	Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí
Podopatření 2.1.1.	Pozemkové úpravy
Podopatření 2.1.2.	Obnova potenciálu a zachování zemědělské krajiny
Podopatření 2.1.3.	Řízení a zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů
Podopatření 2.1.4.	Rozvoj venkova (podopatření typu LEADER +)
Podopatření 2.1.5.	Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství
OPATŘENÍ 2.2.	Odborné vzdělávání – <u>v Jihočeském kraji nevyužito!</u>

Priorita III Technická pomoc

OPATŘENÍ 3.1.	Technická pomoc
---------------	-----------------

Zemědělci v Jihočeském kraji využívali většinu dostupných podpor v rámci OP RVMZ, nebyly využity prostředky jen z opatření 2.2. – Odborné vzdělávání a podopatření 1.3.3. – Sdružování majitelů lesa. V roce 2004 proběhla první tři kola OP RVMZ, v roce 2005 pak proběhlo 4 – 7 kolo příjmu žádostí a v roce 2006 8 – 12 kolo příjmu žádostí. Přehled schválených projektů OP v Jihočeském kraji za jednotlivé roky nastiňuje graf 22.

Graf 22 - Přehled schválených podpor z OP RVMZ (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

V roce 2004 byl objem schválených podpor 272 milionů korun, v roce 2005 objem schválených prostředků mírně poklesl na 252 milionů korun a v roce 2006 se objem schválených podpor vyšplhal až na 449 milionů korun. Podrobné členění schválených projektů Operačního programu rozvoje venkova za celé období 2004 – 2006 je nastíněn v následující tabulce.

Tabulka 20 - Přehled schválených projektů OP RVMZ v Jihočeském kraji 2004 - 2006 (v Kč)

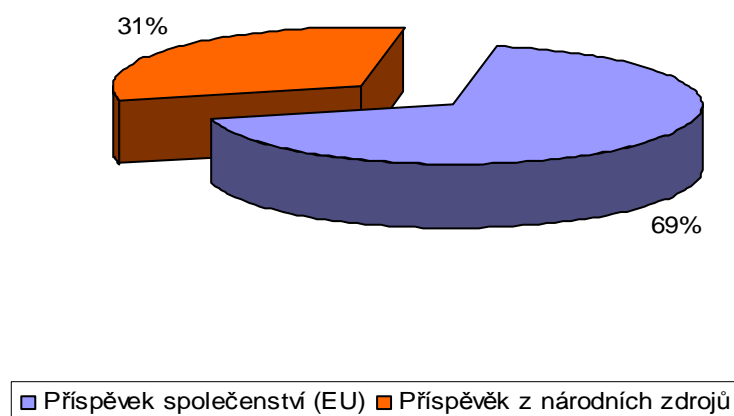
	Příspěvek společenství (EU)	Příspěvek z národních zdrojů	Výdaje určené pro spolufinancování	Počet žadostí
1.1.1.	260 181 706	168 272 548	428 454 254	208
1.1.2.	1 853 276	1 238 128	3 091 404	5
OPATŘENÍ 1.1.	262 034 982	169 510 676	431 545 658	213
OPATŘENÍ 1.2.	88 613 714	37 977 312	126 591 026	42
1.3.1.	4 579 474	1 144 871	5 724 345	6
1.3.2.	20 023 657	8 581 570	28 605 227	18
1.3.4.	1 476 746	492 253	1 968 999	1
OPATŘENÍ 1.3.	26 079 877	10 218 694	36 298 571	25
2.1.1.	120 621 779	30 155 463	150 777 242	47
2.1.2.	18 063 156	4 515 794	22 578 950	10
2.1.3.	84 380 633	28 126 890	112 507 523	24
2.1.4.	23 700 471	6 442 512	30 142 983	75
2.1.5.	4 469 611	1 915 550	6 385 161	7

OPATŘENÍ 2.1.	251 235 650	71 156 209	322 391 859	163
2.3.1.	684 750	293 465	978 215	4
2.3.2.	34 204 557	14 659 107	48 863 664	75
2.3.3.	4 011 586	1 719 253	5 730 839	13
OPATŘENÍ 2.3.	38 900 893	16 671 825	55 572 718	92
Celkem	666 865 116	305 534 716	972 399 832	535

Zdroj: SZIF České Budějovice

Za celé období bylo na OP RVMZ schváleno 972, 4 milionu korun. Z toho byl příspěvek ze státních zdrojů 305,5 milionu korun a příspěvek společenství EU tvořil 666,9 milionu korun. Procentní podíly spolufinancování jsou vidět v grafu 23.

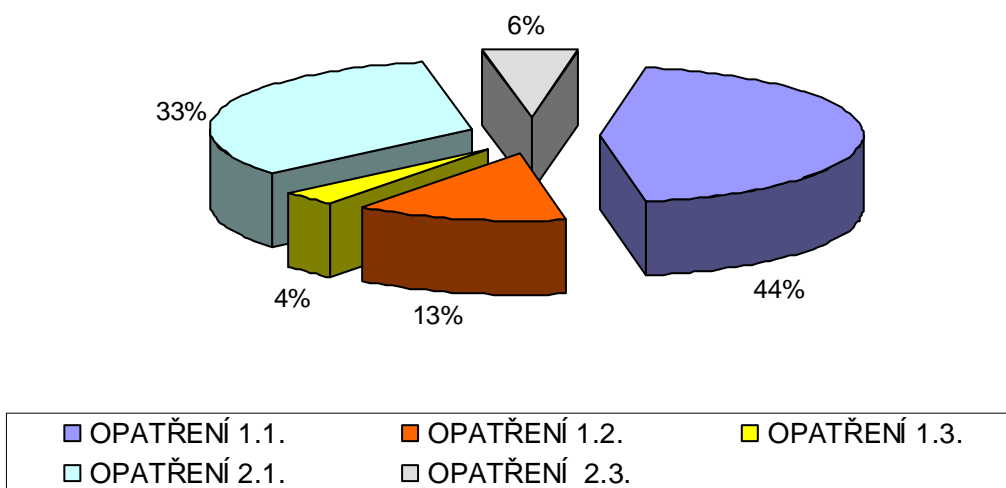
Graf 23 - Financování OP RVMZ

Zdroj: SZIF České Budějovice

Jak je patrné z následujícího grafu 24, největší objem schválených peněžních prostředků plynulo za období 2004 – 2006 na opatření 1.1 – Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků, a to 44 % všech prostředků určených pro spolufinancování (432 mil. Kč) , 2. nejvyšší objem peněžních prostředků byl schválen na opatření 2.1. – Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí 33 % z celkového objemu schválených podpor (332 mil. Kč). Za zmínku stojí ještě opatření 1.2. – Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing, jejichž podíl na schválení podporách tvoří 13 % z celkového objemu schválených podpor (126 mil. Kč). Opatření 2.3. – Rybářství představuje 6% celkových schválených podpor (55 mil. Kč) a nejmenší část schválených podpor OP tvoří opatření 1.3. – Lesní hospodářství 4 % (36 mil. Kč)

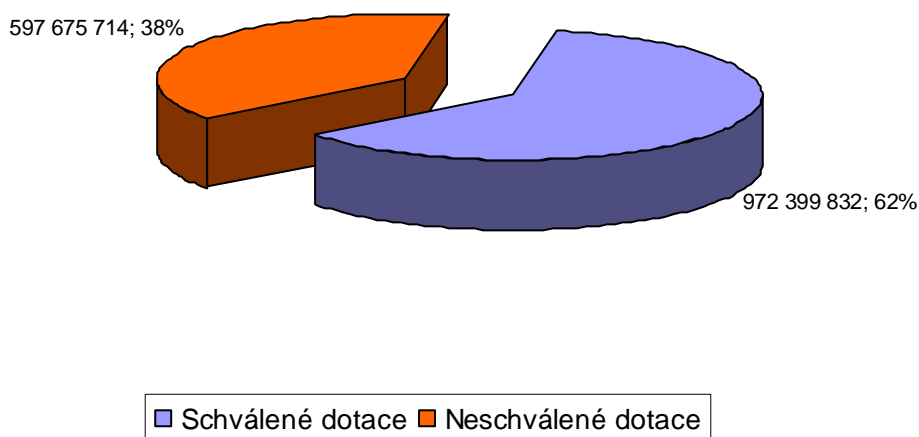
Graf 24 - Procentní zastoupení jednotlivých opatření na celkovém objemu schválených podpor za období 2004 - 2006

Zdroj: SZIF České Budějovice

Za sledované období bylo celkem přijato 793 žádostí, z toho bylo schváleno 535 žádostí a celkem bylo požádáno o 1 570 milionů korun a schváleno bylo vyplacení 972 milionů korun. To znamená že bylo schváleno 62 % dotačních prostředků o které bylo požádáno.

Graf 25 - Poměr schválených a neschválených dotačních prostředků z OP RVMZ 2004 - 2006

Zdroj: SZIF České Budějovice

4.4 Posouzení vlivu dotací na příjmy v zemědělství

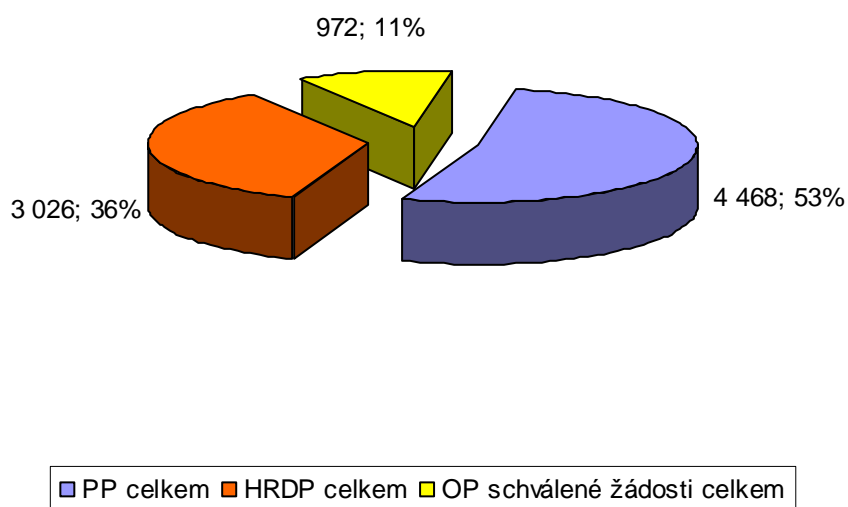
Souhrnný stav dotačních prostředků plynoucích do zemědělství v Jihočeském kraji za sledované období 2004 až 2006 je přehledně zobrazen v tabulce 21 a procentní zastoupení prostředků z jednotlivých programů na celkových vyplacených podporách (PP + HRDP + OP) v grafu 26.

Tabulka 21 - Celkové podpory v rámci jednotlivých programů SZP (v Kč) za 2004 - 2006

Název podpory	PP	HRDP	OP
Dotace	4 467 851 601	3 026 207 334	972 399 832

Zdroj: SZIF České Budějovice

Graf 26 - Podíl jednotlivých druhů podpor na celkových podporách plynoucích do zemědělství v Jihočeském kraji za celé sledované období 2004 – 2006 (v mil. Kč)

Zdroj: SZIF České Budějovice

V Jihočeském kraji bylo za sledované období vyčerpáno celkem z Přímých plateb, prostředků Horizontálního plánu rozvoje venkova a Operačního programu rozvoje venkova a multifunkční zemědělství 8 446 milionů korun. Z toho největší podíl tvořily Přímé platby, na které bylo vyplaceno za sledované období 4 467 milionu korun, což tvoří 53 % ze všech prostředků jejichž analýzou se diplomová práce zabývá. 3 026 milionů bylo vyčerpáno

v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova což tvoří 36 % celkového objemu poskytnutých dotací. A nejmenší podíl tvořily prostředky z Operačního programu rozvoje venkova a multifunkční zemědělství, jejich podíl na celkových dotacích plynoucích do zemědělství Jihočeského kraje byl pouze 11 % (472 milionů korun).

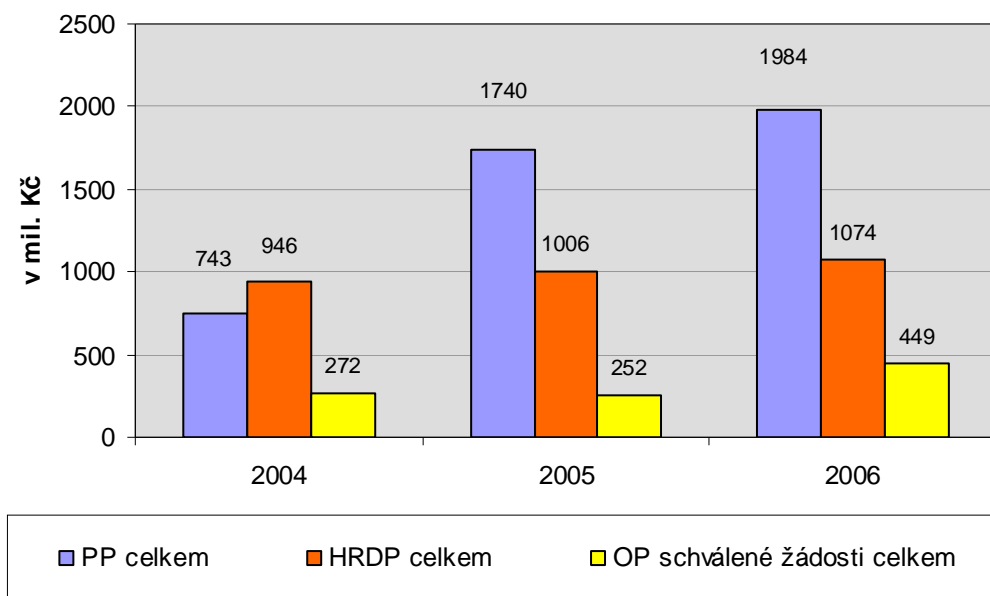
Přehled dotací PP, HRDP, OP v jednotlivých letech je patrný z následující tabulky 22 a grafu 27.

Tabulka 22 - Přehled dotací celkem (v Kč)

	2004	2005	2006
PP celkem	743315225	1740339544	1984196832
HRDP celkem	946131688	1005938085	1074137561
OP schválené žádosti celkem	271582377	251687770	449129685

Zdroj: SZIF České Budějovice

Graf 27 - Dotace z PP, HRDP a OP za jednotlivé roky (v mil. Kč)

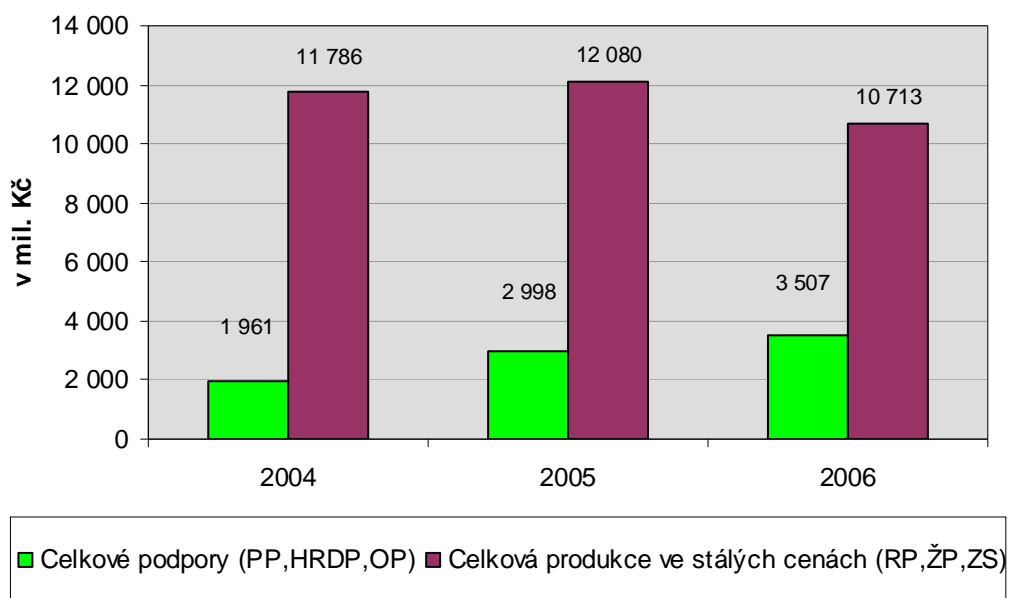
Zdroj: SZIF České Budějovice

Dotací prostředky z Přímých plateb i Horizontálního programu rozvoje venkova za celé sledované období každoročně vzrostly. V rámci Operačního programu nebylo možné sledovat kolik peněz bylo přesně čerpáno na jednotlivé roky, proto jsem alespoň pro potřebu srovnání brala v úvahu počty schválených žádostí a objem finančních prostředků na schválené žádosti. Prostředky tekoucí z OP RVMZ byly za celé sledované období podstatně nižší než

prostředky poskytované z PP a HRDP, v roce 2004 bylo schváleno v rámci OP RVMZ 272 milionů korun, v roce 2005 počet schválených peněžních prostředků poklesl na 252 milionů korun (což představuje jediný pokles v podporách za sledované období) a v roce 2006 se počet schválených dotačních prostředků vyšplhal až na 449 milionů. V roce 2004 převýšily platby z HRDP objem přímých plateb, poprvé a naposled za sledované období. To přisuzují skutečnosti, že v roce 2004 nebyly čerpány v rámci Přímých plateb platby Top – up, které tvoří nemalou část podpor z PP (za celé sledované období cca 40 %) a také postupnému programovému navyšování podpor v dalších letech. Jihočeský kraj v tomto období čerpal dotace na dobytek místo z Top – up z Národních podpor (ty nejsou předmětem sledování). V roce 2005 se tedy objem Přímých plateb zvýšil oproti roku 2004 o 134 % právě díky startu programu Top – up v tomto roce.

Graf č. 28 zobrazuje vztah zemědělské produkce a celkových podpor v jednotlivých letech. V roce 2004 tvořily podpory 16 % objemu zemědělské produkce ve stálých cenách, v roce 2006 už to bylo 25 % a v roce 2006 podpory tvořily 33 % zemědělské produkce, což už lze považovat za poměrně velké množství peněz.

Graf 28 - Vývoj celkových podpor a zemědělské produkce v SC roku 2000 (v mil. Kč)

Zdroj: CZSO a SZIF České Budějovice

4.4.1 Vliv HRDP na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji

HRDP obecně znamená takový způsob hospodaření, který není zaměřen pouze na produkci potravin. V Jihočeském kraji podporuje především hospodaření zemědělců v méně příznivých oblastech, ve zvláště chráněných územích, dále údržbu krajiny pastvou hospodářských zvířat, ekologické zemědělství, zatravňování, zalesňování, pěstování meziplodin.

Nejvýznamnějším programem v rámci HRDP pro Jihočeský kraj je program **LFA – méně příznivé oblasti**. Jelikož 85 % území (podle katastrů) kraje se nachází v méně příznivých oblastech největší objem podpor HRDP (53 %) tvoří právě LFA. Čerpání těchto podpor umožňuje zemědělcům v Jihočeském kraji zajistit odpovídající příjmy ve ztížených podmínkách a zvýšit jejich konkurenceschopnost při hospodaření v horších půdních a klimatických podmínkách ve srovnání s intenzivními oblastmi. V roce 2004 tvořila výměra na kterou byla poskytována podpora 126 tis. ha, v roce 2005 131 tis. ha a v roce 2006 136 tisíc ha. Objem podpor se pohyboval od 519 milionů korun v roce 2004 do 550 milionů korun v roce 2006.

Druhým nejvýznamnějším programem z HRDP pro Jihočeský kraj je opatření Agroenvironmentální opatření (AEO), jehož podíl na celkových podporách HRDP za sledované období je 46 %

Program AEO přispěl k **zvýšení podílu trvalých travních porostů**, plocha trvalých travních porostů v Jihočeském kraji v roce 2004 byla 112 tisíc ha, v roce 2006 se plocha zvýšila na 120 tisíc ha, objem podpor na Ošetřování travních porostů se zvýšil z 285 milionů v roce 2004 až na 305 milionů v roce 2006.

Dále program AEO výrazně přispěl k **zatravňování orné půdy** (a tedy i snižování podílu orné půdy) v Jihočeském kraji. V roce 2004 bylo na území Jihočeského kraje zatravněno 879 ha orné půdy, v roce 2005 3 003 ha a v roce 2006 dosáhla výměra zatravňování orné půdy 7 325 ha. Zatravňování orné půdy zajišťuje zpomalení odtoku vody z krajiny, který může vyvolávat sezónní nedostatek vody a krátkodobě zvýšené průtoky v tocích. Dalším efektem který tento dotační titul přináší je snižování rizika případné eroze

půdy a zvýšení ekologické stability krajiny. Na zatravňování orné půdy bylo vynaloženo v r. 2004 – 6, 4 mil. Kč, v roce 2005 – 21, 8 mil. Kč a v roce 2006 – 53,2 mil. Kč.

Velmi významnou podporou AEO pro Jihočeský kraj je podpora na pěstování **meziplodin** v roce 2004 byl objem podpor na meziplodiny 44 milionů korun, v roce 2005 107 milionů korun a v roce 2006 podpory na meziplodiny zaznamenaly mírný pokles na 106 milionů korun. Dotovaná plocha v hektarech v roce 2004 – 21 tisíc hektarů, v roce 2005 – 23,4 tisíc hektarů a v roce 2006 23,3 tisíc hektarů, tedy mírný pokles. Pěstování meziplodin (např. hořčice bílá, řepka ozimá i jarní, řepice) zajišťuje nejen nutnou náhradu organické hmoty v půdě, udržení její úrodnosti, větší diverzifikaci plodin, ozdravení osevních postupů, ale v neposlední řadě i ozelenění půdy po celou vegetační dobu. Další nemalou funkcí pěstování meziplodin je udržení efektivní zaměstnanosti v době vegetačního klidu.

Dotační prostředky vynaložené na **Ekologické zemědělství** tvořily v Jihočeském kraji se za sledované období také zvyšovaly, z 25 milionů korun v roce 2004 až na 28 milionů korun v roce 2006. Stejně tak i dotovaná výměra se zvýšila z 21 ti. ha v roce 2004 na 23 tis. ha v roce 2006. Tyto dotační prostředky přispívají k ochraně základních složek životního prostředí (půdy, vod, ovzduší, organismů a agroekosystému) v Jihočeském kraji a zajištění bioprodukce.

4.4.2 Vliv OP RVMZ na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji

Největší objem schválených peněžních prostředků v Jihočeském kraji plynulo za období 2004 – 2006 na opatření 1.1 – **Investice do zemědělského majetku/zemědělských podniků**, a to 44 % všech prostředků určených pro spolufinancování (432 mil. Kč) , tyto investice jsou přispěly ke zvýšení produktivity práce, konkurenceschopnosti a kvality produktů. Snižují se negativní vlivy zemědělské produkce na životní prostředí, na ochranu vod před znečištěním ze zemědělských zdrojů. Dále jsou prostředky využívány na rekonstrukci, modernizaci a výstavbu nových zemědělských staveb, které jsou v souladu se standardy EU pro chov hospodářských zvířat. Zajišťují welfare (blahobyt, přesněji podmínky slušného žití) v Jihočeských zemědělských podnicích.

Druhý nejvyšší objem peněžních prostředků byl schválen na opatření 2.1. – **Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí** 33 % z celkového objemu schválených podpor (332 mil. Kč). Toto opatření je zaměřeno na uspořádání vlastnických práv k pozemkům, prostorové a funkční úpravy pozemků, jejich zpřístupnění a reálné vytyčení. Jedním z účelů je ochrana půdního fondu, vodohospodářská opatření sloužící k neškodnému odvedení povrchových vod a ochraně území před záplavami, stejně tak jako opatření k ochraně životního prostředí a zvýšení ekologické stability krajiny. Dále se poskytují na zmírnění škody způsobené přírodními kalamitami na zemědělských pozemcích, jejich obnovu a protipovodňová opatření. V rámci tohoto opatření se nejvíce podílely na podporách podopatření **Pozemkové úpravy** (150 mil.) – úpravy které umožňují dostupnost pozemků každému vlastníkovi, zohledňují ekologické požadavky na krajinu a mají protierozní a protipovodňové funkce. Dalším významným podopatřením OP je **Řízené a zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů** (112 mil.), to je zaměřeno na celkové zlepšení technického stavu rybníčního fondu Jihočeského kraje a mimoprodukčních funkcí s ohledem na protipovodňový a krajino tvorný význam.

Za zmínku stojí ještě opatření 1.2. – **Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing**, jejichž podíl na schválení podporách tvoří 13 % z celkového objemu schválených podpor (126 mil. Kč). Tímto opatřením se zabezpečuje zavádění nových technologií a inovací do procesu zemědělských produktů. Opatření 2.3. – **Rybářství** představuje 6% celkových schválených podpor (55 mil. Kč) a nejmenší část schválených podpor OP tvoří opatření 1.3. – **Lesní hospodářství** 4 % (36 mil. Kč).

4.4.3 Vliv Přímých plateb na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji

I přes skutečnost že z Přímých plateb plyne do zemědělství Jihočeského kraje sumárně nejvíc dotačních prostředků, nelze prozatím vyjádřit konkrétní přínos pro určité oblasti zemědělství, tak jak je tomu u HRDP nebo OP. Přímé platby představují finanční obnos, který může podnikatel vynaložit libovolně podle svého uvážení, jsou podmíněny splněním určitých drobných podmínek (dodržování dobrých zemědělských a environmentálních podmínek), ne tak přísných jako je tomu například u OP a ani nemají žádnou zpětnou vazbu. Nevyžadují tedy od zemědělce žádnou aktivitu které by měla napomáhat zlepšování krajiny nebo životního prostředí jako například programy HRDP. To se ovšem změní počínaje rokem

2009, kdy budou zavedeny Cross-compliance. Což je politický nástroj vyvinutý za účelem zdůraznění zájmů ochrany životního prostředí v rámci zemědělské výroby. Cross-compliance po farmáři budou vyžadovat naplňování základních ekologických standardů, v opačném případě mu hrozí snížení, či vyloučení ze systému poskytování zemědělských dotací.

4.5 Doporučení na zaměření budoucí dotační politiky

Jihočeský kraj bezprostředně sousedí se Spolkovou republikou Německo, konkrétně s Bavorskem. Svobodný stát Bavorsko je územně největší ze 16 spolkových zemí Spolkové republiky Německo, co do obyvatelstva pak 2. nejlidnatější spolková země. Bavorsko patří mezi nejbohatší spolkové země Německa. Při doporučeních na zaměření budoucí dotační politiky Jihočeského kraje jsem se snažila vyjít právě z dotační politiky vyspělého Bavorského hospodářství. Základním programovým dokumentem Bavorské agrární politiky je Budoucí bavorský program rozvoje venkova a zemědělství 2008 – 2012 (BayZAL), který je postaven na čtyřech stěžejních bodech, a to:

- 1) Zlepšení konkurenceschopnosti venkova a zemědělství
- 2) Zlepšení životního prostředí a krajiny
- 3) Kvalita života na venkově a diversifikace zemědělství
- 4) Leader

V současné době jsou na území Bavorska čerpány prostředky do zemědělství z následujících programů:

1. Výuka, další vzdělávání a poradenství
2. Přímé platby EU (Cross - compliance)
3. Vyrovnávací příspěvek pro ztrátové oblasti
4. Program na podporu zemědělství a ochranu životního prostředí (KULAP – A – program kulturní krajiny , KULAP – B –zabývá se podporou investičních opatření v oblastech horských pastvin v Alpách , VNP – Program ochrany životního prostředí)
5. Dotace na chov zvířat (skot, prasata, koně, ovce a kozy)
6. Investiční podpory
7. Opatření na posílení venkovských oblastí – Rozvoj integrace venkova, Obnova vesnic, Katastrální uspořádání, LEADER +.....)
8. Dodatečné zvyšování surovin a biomasy
9. Les a lesní hospodářství

10. Podpory uplatnění na trhu (zvyšování konkurenceschopnosti, zlepšování marketingových struktur)

11. Ostatní (zákon o bionaftě, pomoc v nouzi, pomoc chovatelům drůbeže)

V rámci Programu na podporu zemědělství a životního prostředí je nutné se zaměřit podrobněji na Bayerisches Kulturlandschaftsprogramm – A dále jen (KULAP – A). KULAP – A podporuje extenzivní hospodaření a dotuje sanaci, údržbu, ošetřování a utváření kulturní krajiny. Jednotlivá opatření a podopatření jsou následující dle KULAP – A [8]:

1) Celopodniková opatření

1.1 – *Ekologické stavby*

2) Louky a pastviny

2.1 – Orientace na trvalé využití luk a pastvin

2.2 – Extenzivní využití luk a pastvin díky zadržování minerálních hnojiv

2.3. – Extenzivní využití vodních zdrojů a jiných chráněných oblastí

2.4 – Kosení luk na strmých svazích

2.5 – Extenzivní využití pastvin pastvou ovcí a koz

3) Pole

3.1 Rozmanité osevní postupy

3.2 Zimní zeleň (meziplodiny)

3.3 *Mulčovací osevní postupy*

3.4 Přeměna orné půdy na louky a pastviny

3.5 Travnaté pásy k zadržování vody v půdě

3.6 Ekologické využití orné půdy a kvetoucích ploch

4) Speciální hospodářské formy k vytvoření kulturní krajiny

4.1 Prostředky na horské pastviny

4.2 Ovocnářství

4.3 Vinice ve strmých a srázovitých územích

4.4 Extenzivní rybníkářství

5) Intenzivní opatření pro ptactvo

5.1 Ptačí lokality

Z výše uvedeného přehledu je patrné že bavorské dotační programy jsou svým složením ve značné míře podobné dotačním programům v České republice, je zde patrné čerpání Přímých podpor, dále podpora ztrátových (méně příznivých) oblastí, jako je u nás LFA, dále Investiční podpory (u nás OP RVMZ), podpora venkovských oblastí, lesnictví a podobně.

V podrobnějším zkoumání bavorské dotační politiky jsem se zaměřila na dotační program KULAP – A. Tento program je rozdělen na pět základních opatření – Celopodniková opatření, Louky a pastviny, Pole, Speciální hospodářské formy vytvoření kulturní krajiny a Intenzivní opatření pro ptactvo. Většina podoopatření v rámci jednotlivých opatření, až na pár výjimek, je využívána i v Jihočeském kraji. Mezi podoopatření, která nejsou v České republice dosud aplikována patří 1.1 Ekologické stavby a 3.3 Mulčovací osevní postupy.

V budoucnu by se tedy mohlo využívat ještě prostředků programu **Ekologické stavby** – předpokladem pro čerpání podpory je, že celý podnik bude hospodařit ekologicky. Jedná se převážně o podporu podnikatelů, kteří se zabývají chovem skotu a na které se vztahuje zvláštní regule ohledně vazného chovu, na základě které přestává platit po roce 2010 přechodná úprava pro staré stavby, které byly uvedeny do provozu před 28. 4. 2000. U nových ekologických staveb musí být při předložení žádosti doložena kopie budoucích výsledků kterou vydává bavorský kontrolní orgán. Maximální stav dobytka: 2,0 dobytčí jednotky/ha. U podniků s více jak 50 % hlavní plochy oseté pícninami, musí být ročně dodržen minimální stav dobytka 0,3 dobytčí jednotky/ha. Žádné rozorávání luk a pastvin k zvětšení orné plochy není přípustné. U nás by se toto opatření dalo aplikovat v souvislosti s přípravou podniku na podmínky Cross - compliance v roce 2009.

Výše podpory:

Orná půda/ louky a pastviny 190 EUR/ha

Zahradnické využívání ploch a trvalá zemědělská kultura 380 EUR/ha

Dalším opatření které by se v Jihočeském kraji dalo v budoucnu aplikovat jsou **Mulčovací osevní postupy**. Mulčování je jedním z opatření sloužících k protierozní ochraně půdy. Jedná se o mulčovací osevní postup pro **širokořádkové plodiny**, (to jsou plodiny které nezabezpečují dostatečnou protierozní ochrany půdy), jako je kukuřice, řepa, brambory, slunečnice, bob, zeleninová pole, ale i mulčovací postupy **stálých zemědělských kultur**, jako jsou chmelnice, vinice a ovocné sady. Opatření – Mulčovací osevní postupy není

přípustné pro plochu, která byla zahrnuta v předcházejícím roce do opatření Zimní zeleň (meziplodiny). Nelze čerpat podpory z obou opatření jediným člověkem! Mulč může chránit půdu před erozí téměř celoročně, např. u kukuřice může mulčování probíhat třemi způsoby: a) zasetím do ponechaného strniště s rostlinnými zbytky po sklizni přezimující meziplodiny, b) zasetím do slámy obilní předplodiny ponechané na povrchu půdy nebo mělce zapravené kypřením, c) přímé setí do přemrzlých (vymrznutých) meziplodin. Mulč je v podstatě jakýkoliv pokryv povrchu půdy v určité vrstvě organickým materiálem. Může to být sláma, posekaná tráva, listí, kůra, rostlinný odpad. Mulčování dále vede ke zlepšení půdních vlastností tím, že zvyšuje vlhkost, zlepšují infiltraci, snižuje výpar, omezuje vznik půdního škraloupu. Dále se snižuje počet pojezdů těžkou zemědělskou technikou a tedy i zhutnění půd a vede k úspoře energie. Uplatňování těchto způsobů pěstování vybraných zemědělských plodin proto vede nejen k zachování půdní úrodnosti v dlouhodobé perspektivě, ale i k zachování základních funkcí půdy a vody jako základní složky životního prostředí. Výše podpory je stanovena na 80 EUR/ha. Vzhledem k tomu že z celkové výměry zemědělské půdy v Jihočeském kraji, je v současné době výrazně erozně ohroženo 24 % a středně erozně ohroženo 35 %. Bylo by zavedení tohoto opatření jistě přínosem.

Lze tedy konstatovat, že česká dotační politika svou skladbou ve značné míře vychází ze zkušeností sousedních zemí, které mají podobné klimatické podmínky. Při tom je zohledněna odlišná struktura zemědělských podniků (např. v Německu převažují malé podniky – rodinné farmy, v Jihočeském kraji je téměř polovina všech podniků s rozlohou zemědělské půdy 10 a více hektarů).

5 Závěr

Cílem diplomové práce bylo posoudit dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji. Zemědělství v Jihočeském kraji má pro rozvoj konkurenceschopnosti na principu intenzivního hospodaření ve srovnání s Českou republikou a s Evropskou unií spíše nepříznivé podmínky. Ty jsou dány půdní skladbou a klimatickými podmínkami. Podle katastrů se nachází 85 % území Jihočeského kraje v méně příznivých oblastech LFA. Velkým přínosem pro zemědělství v této oblasti jsou právě dotace podporující méně příznivé oblasti, které tvoří 53 % všech podpor HRDP. Čerpání těchto podpor umožňuje zemědělcům v Jihočeském kraji zajistit odpovídající příjmy i ve ztížených půdních a klimatických podmínkách a zvýšit jejich konkurenceschopnost. Neméně významnou roli pak hrají dotace z Agroenvironmentálních opatření a to 46 % všech podpor HRDP. Tyto dotace významně přispívají především k zvýšení podílů trvalých travních porostů, zatravňování orné půdy a pěstování meziplodin. V roce 2004 bylo v Jihočeském kraji 319 788 ha orné půdy, v roce 2006 se plocha orné půdy snížila na 318 603 ha, což představuje snížení o 0,5 %. V rámci Agroenvironmentálních opatření stojí také za zmínku dotační program Ekologické zemědělství, který napomohl přispět k tomu, že je v současné době v Jihočeském kraji nejvíce ekologických farem (132) z celé České republiky.

Do zemědělství Jihočeského kraje plynulo za sledované období celkem z Přímých plateb, prostředků Horizontálního plánu rozvoje venkova a Operačního programu rozvoje venkova a multifunkční zemědělství 8 446 milionů korun. Z toho největší podíl tvořily Přímé platby, na které bylo vyplaceno za sledované období 4 467 milionu korun, což tvoří 53 % celkového objemu poskytnutých dotací za sledované období 2004 až 2006. V rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova bylo vyčerpáno 3 026 milionů korun, což tvoří 36 % celkového objemu poskytnutých dotací za sledované období. A nejmenší podíl tvořily prostředky z Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.“ Jejich podíl na celkových dotacích plynoucích do zemědělství Jihočeského kraje za sledované období 2004 až 2006 byl pouze 11 % (472 milionů korun).

Prostředky z Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ jsou prostředky určené převážně na investice do zemědělství. Důvodem proč tvoří dotace na

investice pouze 11 % z celkového objemu dotací, je patrně špatné nasměrování dotační politiky ČR. Významnou roli zde hraje i způsob profinancování, (kdy podnikatel dostává žádané dotační prostředky zpětně), a poměrně velká administrativní náročnost, která je nutná pro schválení projektu. Na druhou stranu je třeba též uvést, že investice do zemědělství mají malý multiplikační efekt a omezenou možnost využitelnosti. Ta může být omezena rozlohou, kvótami a podobně.

V budoucnu by tedy bylo vhodné zaměřit se více na využívání investičních podpor a to především takových, které by mohly napomoci při plnění některých podmínek Cross – compliance, jejichž splnění bude od roku 2009 podmínkou pro poskytnutí podpor nejen pro oblast Přímých plateb, ale také pro vyplácení podpor v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Jednalo by se především o investice sloužící k zlepšení pracovních podmínek a dále zlepšení welfare zvířat.

Celkem se prostřednictvím dotačních programů do zemědělství Jihočeského kraje každoročně dostane několik miliard korun. Objem dotací se každoročně zvyšuje. V roce 2004 byl celkový objem dotací 1,9 miliardy Kč, v roce 2005 se pak objem dotací vyšplhal až na 2,9 miliardy Kč a v roce 2006 byl objem vyplacených dotací 3,5 miliardy korun. Vzhledem k tomu že je celková produkce ve stálých cenách, (do které je zahrnuta, rostlinná výroba, živočišná výroba a zemědělské služby), v roce 2006 jedenáct miliard korun, je patrné, že dotační prostředky tvoří celých 33 % z celkové produkce, což představuje poměrně značnou část příjmů zemědělců v Jihočeském kraji.

Z výše uvedených údajů vyplývá že velká část dotačních prostředků podporuje opatření, která přispívají zejména k extenzifikaci hospodaření (AEO, LFA). To je dáno polohou Jihočeského kraje, který má špatné předpoklady pro zemědělskou výrobu a pro intenzivní způsob hospodaření. Extenzifikace s sebou přináší snižování produkce a s tím spojené snížení příjmů. Do budoucna by tedy bylo vhodné zaměřit se na travní porosty a na energetické využití travní biomasy (spalování v technických zařízeních, k výrobě bioplynu).

6 Summary

Dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji

Cílem diplomové práce bylo posoudit dopad dotačních příjmů na rozvoj zemědělství v Jihočeském kraji. První část byla zaměřena na vývoj agrární politiky v České republice a charakteristiku dotačních titulů, jako opatření společné zemědělské politiky EU. V další části se práce zabývala charakteristikou Jihočeského kraje, jeho zemědělství a analýzou využívaných dotací zemědělskými podnikateli v Jihočeském kraji. Analýza se týkala čerpání dotačních prostředků z Přímých plateb, Horizontálního plánu rozvoje venkova a Operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ za období 2004 – 2006. Na základě analýzy byl posouzen vliv jednotlivých dotací na příjmy v zemědělství. Dle získaných údajů a dle srovnání současné české a bavorské dotační politiky, byl sestaven návrh na zaměření budoucí dotační politiky.

Klíčová slova

dotace, zemědělství, region

The Impact of Subsidy on the Development of Agriculture in the South Bohemian Region

The aim of the thesis was to examine the impact of subsidy on the development of agriculture in the South Bohemian region. The first part was focused on the development of the agrarian policy in the Czech republic and on the characteristics of the subsidiary titles, as a step in the common agrarian policy of the EU. The other part of the thesis dealt with the characteristics of the South Bohemian region and its agriculture and with the analysis of the subsidy utilised by agrarian contractors in the South Bohemian region. The analysis concerned the using of subsidy from the direct payment, the horizontal plan of the rural development and the operational programme „The Rural Development and Multifunctional Agriculture“ within the period 2004–2006. On the basis of the analysis it was possible to consider the impact of individual subsidy on the receipts in agriculture. According to the acquired data and the current Czech and Bavarian subsidiary policy a proposal of the direction of the future subsidiary policy has been draft.

Key words

subsidy, agriculture, region

7 Seznam literatury

- [1] BEČVÁŘOVÁ, V.: Zemědělská politika. Brno: MZLU, 2001. 120 s.
ISBN 80-7157-514-3
- [2] *Cross – compliance, zákonné požadavky na hospodaření*, Praha: Mze ČR, 2005.
64 s. ISBN 80-7084-481-7
- [3] *Koncepce agrární politiky ČR*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2004. 78 s.
- [4] *Podpora zemědělství v rozšířené Evropě*. Praha: Mze ČR, 2003. 64 s.
ISBN 80-70842903-8
- [5] *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013*. Praha:
Ministerstvo zemědělství ČR, 2007. 321 s.
- [6] *Příručka pro žadatele SAPS, LFA, NATURA 2000, EP, SSP 2007*. Praha: SZIF,
2007. 68 s.
- [7] *Zemědělství 2006*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2006. 140 s.
ISBN 978-80-7084-617-9

Internetové zdroje:

- [8] Bayerisches Staatsministerium für Landwirtschaft und Forsten –Förderwegweiser Agrarumweltmassnahmen (AUM) [online]. Poslední revize: 9.3.2008. Dostupné z: <http://www.stmlf.bayern.de/agrarpolitik/programme/foerderwegweiser/11028/>
- [9] Český statistický úřad České Budějovice – Charakteristika kraje [online]. Poslední revize: 9.3.2008. Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje
- [10] Český statistický úřad České Budějovice – Zemědělství a lesnictví [online]. Poslední revize: 9.3.2008. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/edicniplan.nsf/kapitola/13-3101-07-2007-07>
- [11] Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, a.s. – Propagační leták [online]. Poslední revize: 9.3.2008. Dostupné z: <http://www.pgrlf.cz/stazeni/stazeni.php>
- [12] Program rozvoje územního obvodu Jihočeského kraje – SWOT analýza kraje pro oblast zemědělství, lesnictví, rybářství a rozvoj venkova [online]. Poslední revize: 9.3.2008. Dostupné z: http://www.risy.cz/UserFiles/File/CZ031/rozvojov%E9%20dokumenty/dokumenty%20na%20%FArovni%20kraje/Program_rozvoje_uzemniho_obvodu_JK.pdf

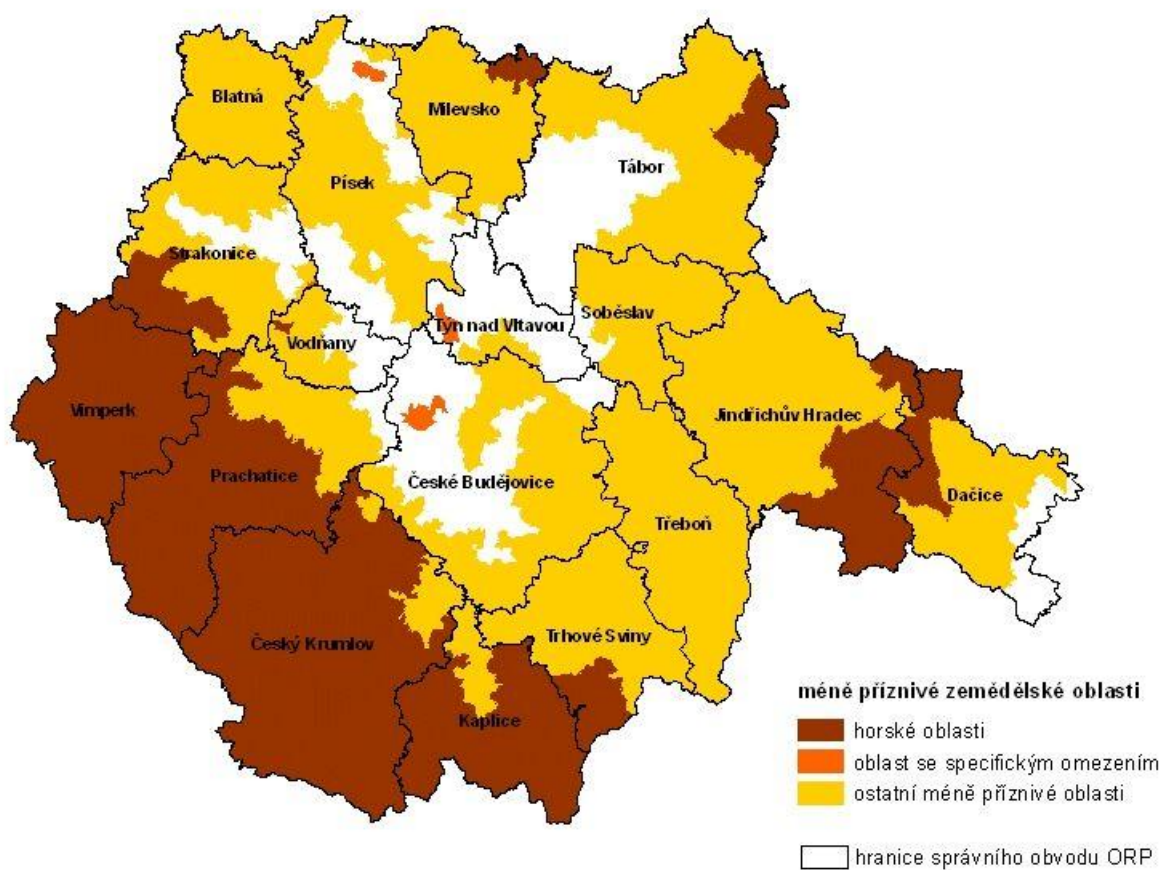
8 Přílohy

1 - Mapa LFA

2 - Souhrnné údaje o zemědělství

3- Velikostní struktura zemědělských podniků podle krajů a okresů v roce 2006

Méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v Jihočeském kraji

ZEMĚDĚLSTVÍ

AGRICULTURE

7-1. Souhrnné údaje o zemědělství

Summary of data on agriculture

	2004	2005	2006	
Zemědělské podniky	5 638	4 766	4 732	Agricultural holdings
s rozlohou zem. půdy do 10 ha	3 696	2 833	2 833	with agricultural land up to 10 ha
Zemědělská produkce (mil.Kč, běžné ceny)	12 342	11 774	.	Output of agricultural industry (CZK million, current prices)
rostlinná produkce	5 593	4 406	.	Crop output
živočišná produkce	6 350	6 757	.	Animal output
produkce zemědělských služeb	154	253	.	Agricultural services output
Rostlinná produkce				Crop production
Osevní plochy celkem k 31. 5. (ha)	284 367	282 204	269 676	Area under crops, total: 31 May (ha)
obiloviny celkem	171 272	167 750	157 977	Cereals, total
pšenice	87 027	82 232	76 306	Wheat
brambory celkem	5 219	5 032	4 128	Potatoes, total
řepka	34 523	36 222	35 508	Rape
Sklizeň (t)				Harvest (tonnes)
obiloviny celkem	873 063	736 451	580 312	Cereals, total
pšenice	482 268	393 731	317 010	Wheat
brambory celkem	130 134	149 459	98 573	Potatoes, total
řepka	117 304	100 569	101 149	Rape
Hektarové výnosy (t)				Yields of crops per hectare (tonnes)
obiloviny celkem	5,11	4,36	3,66	Cereals, total
pšenice	5,54	4,79	4,15	Wheat
brambory celkem	24,93	29,70	23,88	Potatoes, total
řepka	3,40	2,78	2,85	Rape
Ovoce				Fruit
jabloně (tis. ks)	491 663	535 637	475 829	Apple trees (thousand)
sklizeň jablek (t)	8 293	7 180	8 092	Apples harvested (t)
Živočišná produkce				Livestock production
Hospodářská zvířata k 1. 4. následujícího roku (ks)				Livestock (heads) (1 April of the following year)
skot	211 413	208 803	210 573	Cattle
prasata	348 209	340 597	338 196	Pigs
drůbež	4 647 242	4 009 684	3 502 620	Poultry
ovce	21 244	21 533	23 969	Sheep
Intenzita chovu skotu ¹⁾ (ks/100 ha)	48,4	48,0	48,9	Cattle farming intensity ¹⁾ (heads/100 ha)
Intenzita chovu prasat ²⁾ (ks/100 ha)	121,5	119,3	123,1	Pigs farming intensity ²⁾ (heads/100ha)
Výroba masa (t)	58 915	58 014	57 983	Meat production (tonnes)
hovězí	12 838	10 501	11 425	Beef meat
Výroba mléka (tis. l)	314 418	168 394	331 124	Milk production (thous. l)
Snáška vajec (tis. ks)	209 248	199 215	202 270	Egg-laying (thous.pieces)
Zaměstnanost³⁾				Employment³⁾
počet zaměstnanců	13 540	12 931	11 893	Number of employees
průměrná měsíční mzda (Kč)	12 637	13 410	14 368	Average monthly wage (CZK)

¹⁾ vztaženo k zemědělské půdě

²⁾ vztaženo k orné půdě

³⁾ podniky s 20 a více zaměstnanci a sídlem na území kraje v odvětví zemědělství, myslivost, lesnictví - fyzické osoby

¹⁾ Relating to agricultural land

²⁾ Relating to arable land

³⁾ Enterprises with 20 employees and more and head office in the region with activities in agriculture, hunting, forestry - actual persons

ZEMĚDĚLSTVÍ

AGRICULTURE

7-7. Velikostní struktura zemědělských podniků podle krajů a okresů v roce 2006

Size structure of agricultural holdings: by region and district, 2006

ČR, kraje, okresy <i>CR, regions, districts</i>	Celkem <i>Total</i>	v tom s rozlohou zemědělské půdy (ha) <i>Holdings with agricultural land (ha):</i>						500 a více <i>500 and over</i>
		žádná <i>None</i>	0 - 4,99	5 - 9,99	10 - 49,99	50 - 99,99	100 - - 499,99	
Česká republika <i>Czech Republic</i>	46 279	1 970	23 948	5 117	9 000	2 043	2 372	1 829
Hl.m.Praha	411	33	155	42	93	33	36	19
Středočeský	5 316	297	2 043	636	1 285	331	447	277
Jihočeský	4 732	333	1 937	563	1 119	274	286	220
České Budějovice	783	54	267	92	227	56	46	41
Český Krumlov	405	11	154	63	87	24	39	27
Jindřichův Hradec	799	69	361	81	160	43	46	39
Písek	455	17	177	55	120	35	26	25
Prachatice	659	17	247	101	183	40	49	22
Strakonice	678	24	288	86	181	34	33	32
Tábor	953	141	443	85	161	42	47	34
Plzeňský	2 418	102	740	357	723	166	182	148
Karlovarský	567	29	120	71	177	37	77	56
Ústecký	2 250	139	813	266	537	143	232	120
Liberecký	1 810	45	831	290	430	76	91	47
Královéhradecký	2 836	128	1 282	368	640	137	167	114
Pardubický	2 731	162	1 355	320	525	118	134	117
Vysočina	4 531	205	2 178	454	1 040	273	188	193
Jihomoravský	9 260	172	7 263	484	762	185	209	185
Olomoucký	2 329	121	1 062	273	553	83	105	132
Zlínský	3 557	49	2 240	544	477	76	86	85
Moravskoslezský	3 531	155	1 929	449	639	111	132	116